

Aktuální otázky lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

prosincové číslo Bulletinu Centra pro lidská práva a demokratizaci Vám přinášíme v pozměněném složení vedoucích sekcí a stážistů a doufáme tedy, že budete i nadále spokojeni. Aktuální vydání zahajujeme příspěvkem nové vedoucí české sekce Lucie Nechvátalové, která přináší reportáž o tzv. E.MA studiu lidských práv v italských Benátkách. Necháte se inspirovat?

Následuje příspěvek Šárky Duškové o Univerzálním periodickém přezkumu (UPR) lidskoprávních závazků České republiky, který proběhl v listopadu v ženevské Radě OSN pro lidská práva.

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost osvětluje Petr Pospíšil obsah odsuzujícího rozsudku vůči Ratku Mladićovi u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii.

Tereza Bártová z evropské sekce připomíná desáté výročí od rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci D. H. a ostatní proti ČR a hodnotí, jak si Česká republika vede při naplňování rovného přístupu ke vzdělání.

Ján Filip Brenkus ze sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva se zaměřuje na pozapomenuté téma, kterým je perzekuce Krymských Tatarů po okupaci Krymu v roce 2014.

Laura Haiselová se v rámci české sekce věnuje Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením a jejímu působení v judikatuře Ústavního soudu ČR.

Pěkné svátky Vám z Haagu přeje
za Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Jan Lhotský

Obsah

Téma

| 3

- E.MA jako brána mezi lidskoprávní experty
- UPR: Česká republika opět pod drobnohledem OSN

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

| 10

- Případ Mladić: Nejočekávanější rozsudek roku na závěr působení „jugoslávského tribunálu“
- Žalobkyně požádala přípravný senát MTS o povolení zahájení vyšetřování situace v Afghánistánu
- Občanská válka v Jemenu předmětem mezinárodního vyšetřování v Radě OSN pro lidská práva

2) Evropský systém ochrany lidských práv

| 19

- Deset let od rozsudku D. H. a ostatní proti České republice
- Urážlivý slovní a vizuální projev na Instagramu před ESLP
- Spolkový ústavní soud nařídil povolit možnost „třetího pohlaví“

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

| 26

- Komise FIFA pro lidská práva zveřejnila svoji první zprávu
- Eritrea: Jedna z nejrychleji vylidňujících se zemí světa
- Perzekuce Krymských Tatarů pokračuje

4) Česká republika a lidská práva

| 31

- Nejmenší děti v ústavní péči – kolektivní stížnost na ČR k Evropskému výboru pro sociální práva
- Majú být platy štátnych zamestnancov pre verejnú službu tabu?
- Úmluva o právech osob se zdravotním postižením v judikatuře Ústavního soudu

| Monitoring lidskoprávních publikací

| Redakce Bulletinu

Titulní fotografie: Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku, autor: Jan Lhotský.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete několik zajímavých stránek, které by vám mohly usnadnit práci. Je zde například seznam letních škol, které můžete letos navštívit, včetně deadlinů, školného a odkazů.

Na webu je i *beta verze* našeho Manuálu k výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje včetně výzkumných mezinárodněprávních a lidskoprávních manuálů amerických univerzit nebo lidskoprávních blogů.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Téma

E.MA jako brána mezi lidskoprávní experty

Lucie Nechvátalová

E.MA je speciální postgraduální magisterský program, po jehož vystudování se zařadíte po bok (nejen) evropských lidskoprávních odborníků. Co přesně studium zahrnuje? Jaký je jeho přínos pro studenty a absolventy? Co přineslo konkrétně autorce článku?

E.MA. Tato tři písmena připomínající ženské jméno označují Evropskou lékovou agenturu, o níž jsme si mohli poměrně dost přečíst v českých médiích v polovině tohoto roku, když se po Brexitu přemýšlelo o přemístění jejího sídla z Londýna do jedné z metropolí Evropské unie a Praha byla jednou z možností. Pod těmito třemi písmeny se však ukrývá také speciální postgraduální magisterský program (*European Master's Programme in Human Rights and Democratisation*), který tento rok oslavil již své dvacáté narozeniny.

Jeho unikátnost spočívá minimálně ve dvou charakteristikách. Jednak v multioborovém zaměření na oblast lidských práv a demokratizaci, což není v nabídce postgraduálních programů běžná záležitost, a také v tom, že je to nejstarší magisterský program podporovaný Evropskou unií. V této době se honosí neobvyklým titulem E.MA již více než 1300 absolventů, kteří jsou považováni v mezinárodním prostředí za lidskoprávní experty.

Speciální však tento program není pouze svými dvěma uvedenými charakteristikami, nýbrž i prostředím, v němž probíhá. První semestr ročního studia se totiž odehrává v Benátkách, druhý semestr na jedné z jednačtyřiceti partnerských univerzit. Za zmínku také stojí desetidenní exkurze do Kosova, která se koná na konci ledna, tedy přesně mezi semestry.

První semestr jako úvod do jiného světa

„První semestr se odehrává v Benátkách“ je nutno dovysvětlit, protože to není přesné. Neodehrává se

Kláster San Nicolò na benátském Lidu, sídlo EIUC [1]

v těch „pravých“ turistických Benátkách, ale instituce EIUC (*European Inter-University Centre for Human Rights and Democratisation*), na níž se studuje, je umístěna na benátském ostrově Lido. Ten je sice známý svými dlouhými plážemi, ty ale v období konce září až konce ledna student zcela neocení. Umístění je tedy naprosto vhodné pro soustředění se na studium. Koncentraci pak může umocnit i skutečnost, že výuka probíhá v bývalém klášteře San Nicolò.

Studijní náplň prvního semestru je poměrně výživná, a to jak z hlediska procesu, tak z hlediska hmotné náplně. Studium je denní, což není chápáno

ve smyslu české právnické fakulty, nýbrž v původním slova smyslu, a probíhá každý den od 9.15 do odpoledních až večerních hodin, většinou do 18, od pondělí do pátku, někdy i do soboty.

Školní den je naplněn zpravidla dopoledním blokem přednášek a odpoledním blokem seminářů, workshopů a tzv. clusters (týdenní intenzivní kurz pro malé skupinky studentů, v nichž se probírají specifická témata z oblasti lidských práv). Pro zpestření se během prvního semestru konají také různé moot court soutěže (např. simulované jednání před Evropským soudem pro lidská práva nebo Mezinárodním trestním soudem), simulace zasedání nejrůznějších mezinárodních orgánů (Valného shromáždění OSN či Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva) a prostor se dává i iniciativám studentů (v našem ročníku se jednalo o iniciativy k podpoře mírových jednání v Kolumbii, k boji proti násilí na ženách a mimo jiné jsme také organizovali lidskoprávní festival v Benátkách).

Po školním dnu je večerním programem čtení povinné a doporučené četby na další dny, jíž bývájí desítky až stovky stran anglického odborného textu. Jakkoliv je program náročný, není možné nepřiznat, že se vždy najde čas na výbornou kávu v tzv. Kiosku, což je malá budka blízko kláštera, na tradiční aperol spritz v některých z barů či jiné pochutiny, které nabízí tento malý italský ostrov, ve spojení s plodnými diskuzemi se spolužáky nejen o lidských právech.

V prvním semestru je materie rozdělena do tzv. tematických sekcí, z nichž každá je vyučována po dobu 2 až 5 týdnů. Tématy jednotlivých sekcí byly pro rok 2016/2017: *Human Rights Institutions, Mechanisms and Standards; Human Rights and Globalisation; Human Rights in Context: Historical, Philosophical and Religious Perspectives; Democratisation; Human Rights and Security*. Ukončení každé z těchto tematických sekcí probíhá různými formami, od klasických písemných testů s otevřenými otázkami, přes eseje a prezentace, až po 24 hodinovou písemnou zkoušku.

Benátky [2]

Vítězný tým moot court soutěže [3]

Důležitou součástí prvního semestru je příprava návrhu diplomové práce. Na něm se pracuje prakticky již od samého začátku semestru. Studentům je v rámci akademických seminářů prezentováno, jakým způsobem má být tento dokument zpracován. Při podávání návrhu na začátku listopadu si studenti mají vybrat i pět preferovaných univerzit z předem oznámeného seznamu a mají také uvést motivaci k výběru oněch univerzit. Univerzity si následně z přihlášených návrhů vybírají, jaké diplomové práce mohou po odborné stránce vést. Poslední slovo má pak EIUC, který vybírá studenty na univerzity tak, že na každé mohou být pouze maximálně tři studenti. Na začátku prosince se vyhláší, na jaké univerzity jednotliví studenti v druhém semestru pojedou.

Intermezzo v podobě výletu do Kosova

Mezi prvním a druhým semestrem se koná desetidenní exkurze do Kosova. V rámci tohoto pobytu jsou studenti ubytováni v kosovských rodinách, takže mají možnost nahlédnout, jak vypadá normální život v Kosovu. Program studijního pobytu je využit na 100 %, neboť studenti, rozdělení do několika skupin, po celé dny navštěvují přednášky nejrozličnějších vládních i nevládních, vnitrostátních i mezinárodních organizací.

Součástí exkurze v Kosovu, na níž se většina času tráví v hlavním městě Prištině, jsou i výlety do míst jako Prizren, Peć či Mitrovica. Člověk má tedy možnost porovnat život v různých částech Kosova.

Tato vlastní zkušenost s pobytem v tak kontroverzním místě jako je Kosovo a s možností prodiskutovat situaci s aktéry, kteří zde žijí, je rozhodně

k nezaplacení, pokud hodláte dále působit v oblasti mezinárodního práva či mezinárodních vztahů.

Druhý semestr v duchu „kdo chce kam...“

Po návratu z Kosova se studenti začínají přemisťovat do svých následujících studijních destinací. Druhý semestr se podřizuje studentskému životu na partnerské univerzitě. Lze tedy generalizovat pouze do té míry, že na každé univerzitě musí student navštěvovat minimálně dva kurzy, jejichž hodnota musí být 9 kreditů. Stěžejní je pak vypracování diplomové práce do poloviny července.

Univerzity přistupují k E.MA studentům různě; některé je považují za výzkumné pracovníky, které posadí do kanceláří k dalším výzkumníkům či vyučujícím, některé je považují za klasické studenty či ERASMUS studenty.

Já a mí dva kolegové jsme studovali na Faculté de droit, de sciences politiques et de gestion de l'Université de Strasbourg. Ve studijním plánu jsme měli jeden předmět pro francouzské studenty magisterského studia týkající se judikatury Evropského soudu pro lidská práva k jednotlivým článkům Evropské úmluvy, dva předměty pak byly speciálně vyučované pouze pro nás, přičemž první se týkal nových technologií a lidských práv a druhý islámu. Jeden týden jsme měli také blokovou výuku plnou přednášek v různých odděleních a výborech Rady Evropy. K tomu jsme navštěvovali konzultace s našimi vedoucími ohledně studia a diplomových prací.

Výhodu výběru štrasburské univerzity lze bezpochyby spatřovat, vedle spolupráce s lidskoprávní

Na exkurzi v Kosovu jsme se zúčastnili přednášek různých vnitrostátních i mezinárodních institucí [4]

George Ulrich a Manfred Nowak s E.MA studenty na promoci [5]

mi odborníky prof. Benoît-Rohmer a prof. Jacques, v možnosti zajistit si stáž v některé z mezinárodních institucí. Ne, že by to byl jednoduchý úkol, ale pokud se Vám to podaří, může Vám to pomoci i k navázání kontaktů s lidmi, kteří se prakticky zabývají oblastí Vašeho zájmu a k případným konzultacím Vaší diplomové práce. Další výhodou je jedinečná příležitost procvičit si francouzštinu. V rámci univerzity mají dokonce zahraniční studenti kurzy francouzštiny zdarma.

Jsem absolvent E.MA a lidskoprávní odborník. A co dál?

Po odevzdání diplomové práce dostane student zpětnou vazbu od svého školitele. Na konci září probíhají v jeden den obhajoby všech prací a následuje slavnostní promoce v centru Benátek v budově Scuola Grande di San Rocco. Deset nejúspěšnějších studentů dostává příležitost vybrat si z nabídky placených stáží. V našem ročníku ostatní kolegové

buď pokračují ve svých studiích, začali pracovat jako stážisté či zaměstnanci v mezinárodních/eurospkých institucích, nebo se vrátili do svých původních zaměstnání. Já osobně jsem se vrátila na Nejvyšší správní soud, na němž mám více než dost příležitostí využít své nově získané vzdělání.

Co pokládám za největší přínos studia E.MA, je obecný rozhled v oblasti lidských práv. S ohledem na koncepci studia, jeho obsah a umístění, téměř nelze problematice lidských práv uniknout. Navázání kontaktu s lidmi, kteří se zajímají o stejnou oblast jako Vy, je dalším pozitivem. Navíc, multioborovost tohoto programu odrážející se nejen ve studijním plánu programu, ale i ve výběru studentů, Vám zajistí, že budete mít příležitost prodiskutovat lidskoprávní problémy z jiných hledisek, jako např. filozofického, psychologického či kulturního.

Tím, že je program vyučován anglicky, zlepšíte si bezpochyby i svou angličtinu. A pokud využijete možnost v druhém semestru navštívit zemi, v níž

Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku [6]

se mluví jinak než anglicky, budete se moci naučit nebo si procvičit i tento jazyk.

Atmosféra na EIUC a následný individuální přístup tzv. *E.MA directors* na partnerských univerzitách vytváří také neuvěřitelně podnětné prostředí, v němž je člověk rád aktivní a cvičí si jak své prezentační, tak i argumentační dovednosti.

Zajímavosti k E.MA a EIUC

Ti, kteří by chtěli E.MA studovat, by si měli pročíst webové stránky programu, případně kontaktovat absolventy tohoto studia. Jedny z hlavních kritérií pro výběr uchazečů jsou: akademické schopnosti a dosavadní vzdělání, zkušenost v oblasti lidských práv, jazyková vybavenost a motivace. Přihlášky se odevzdávají přibližně do půlky ledna, prodloužený termín pak bývá do konce března. Je nutno počítat s náklady na studijní poplatek, který však kvůli spolufinancování Evropskou unií není až tak závratný, jak by mohl být. Také je potřeba počítat s náklady na život v Benátkách a v „druhosemestrální“ destinaci.

EIUC se stal nedávno součástí a vedoucí institucí tzv. Global Campusu, což je platforma, která spojuje regionální mezinárodní magisterské programy zaměřené na lidská práva a demokratizaci a ulehčuje vzájemnou spolupráci např. při výměnách studentů a akademiků či při výzkumech. EIUC vedle E.MA nabízí širokou nabídku různých kurzů v oblasti lidských práv, tedy pokud již nechcete studovat rok v zahraničí, můžete se zúčastnit např. letní školy „Venice School of Human Rights“ či semináře k výcviku volebních pozorovatelů.

Já osobně jsem nelitovala jediného dne, který jsem strávila v programu E.MA, ať už v Benátkách či ve Štrasburku, a vřele jej doporučuji všem, kteří chtějí zapracovat na svých vědomostech, znalostech a dovednostech v oblasti lidských práv, a kteří chtějí získat v této oblasti zahraniční kontakty.

Zdroje

EIUC. 2017. *EMA* (<https://eiuc.org/education/ema.html>).

Fotografie

- [1] Klášter San Nicolò na benátském Lidu, sídlo EIUC, autor: Jean-Pierre Dalbéra, Flickr.com, CC BY 2.0.
- [2] Benátky, autor: Jan Lhotský.
- [3] Vítězný tým moot court soutěže, autor: Diego Lantero Señán.
- [4] Na exkurzi v Kosovu jsme se zúčastnili přednášek různých vnitrostátních i mezinárodních institucí, autor: Lucie Nechvátalová.
- [5] George Ulrich a Manfred Nowak s E.MA studenty na promoci, autor: Pavel Lhotský.
- [6] Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku, autor: Jan Lhotský.
- [7] Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku, autor: Jan Lhotský.

Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku [7]

UPR: Česká republika opět pod drobnohledem OSN

Šárka Dušková

Na konec roku 2017 připadl další Univerzální periodický přezkum České republiky, tedy pravidelné zevrubné hodnocení naplňování lidskoprávních závazků země činěné členskými státy Rady OSN pro lidská práva. V polovině listopadu Česká republika obdržela přibližně dvě stovky doporučení, jak lidskoprávní situaci v zemi zlepšit.

Univerzální periodický přezkum (*Universal Periodic Review*, UPR) je mechanismem Rady OSN pro lidská práva.[1] Je to již potřetí, co byla země tomuto celkovému hodnocení s čtyřletým cyklem podrobena, a tentokrát je počet doporučení suverénně nejvyšší. V roce 2008, při prvním hodnocení, jich totiž Česká republika obdržela jen 29, v roce 2012 to bylo 136. Mnoho doporučení se však opakuje i z minulých let a některým doporučením je věnována velmi intenzivní pozornost.

Tradiční témata

Opakovaně je tak Česká republika vyzývána k úpravě pravomocí Veřejného ochránce práv tak, aby odpovídaly požadavkům na Národní instituce pro lidská práva (*National Human Rights Institutions*, NHRI) podle Pařížských principů [2] a aby zajistily skutečně efektivní boj proti diskriminaci. Letos i minule byla Česká republika vyzvána k pokračování v ratifikaci mezinárodních instrumentů, například Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte, oba umožňující podávání individuálních stížností k příslušným výborům.

Tradičně největší pozornost byla věnována boji proti xenofobii, rasismu a nesnášenlivosti, ke kterým se letos vztahovalo přibližně 40 doporučení (minulý přezkum to bylo jen o několik méně). Je zjevné, že právě problém nesnášenlivosti je s vnější „image“ České republiky poměrně úzce spojen, folklórem se však stávají i další doporučení, k jejichž implementaci se Česko zatím nedostalo. Mezi ně můžeme zařadit například zákaz tělesných trestů na dětech, zajištění odškodnění pro oběti nedobrovolné ste-

Maria Otero, řeč před Radou pro lidská práva OSN [1]

rilizace nebo implementaci přístupného systému sociálního bydlení.

Velká pozornost je opět věnována rovnosti v přístupu ke vzdělání, letos si však členské země Rady pro lidská práva všímají rovněž snahy České republiky zvýšit inkluzivitu vzdělávání a poskytnout potřebným žákům a studentům podporu.

Nový okruh zájmů

Ve srovnání s minulými lety se letos do hledáčku Rady pro lidská práva dostala i další témata, dříve považovaná spíše za okrajová. Venezuela například České republice doporučila zcela ukončit možnost chirurgické kastrace pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů. Podle Bosny a Hercegoviny by zase Česko mělo intenzivněji pracovat na zřízení funkce Dětského ombudsmana.

Poprvé se také Rada pro lidská práva více zaměřila na práva osob se zdravotním postižením. Česku bylo explicitně doporučeno ukončit omezování svéprávnosti osob s postižením a zároveň se zaměřit na zajištění jejich přístupu ke spravedlnosti, včetně ochrany před diskriminací.

Nejen ve vztahu k osobám s postižením bylo doporučeno zajištění dostatečné sítě podpůrných služeb v komunitě, které mají vést k ukončení nucené separace a institucionalizace. Právě institucionalizace byla jako problém označena i ve vztahu k dětem vyrůstajícím mimo vlastní rodinu. Podle několika států Rady pro lidská práva má být institucionalizace dětí nahrazována alternativní rodinnou péčí a zejména pro děti mladší tří let zcela zakázána.

Zjevný je také zvýšený zájem o problematiku migrace a azylu. Kromě apelu na boj proti nesnášenlivosti vůči žadatelům o azyl a migrantů byla Česká republika také kritizována za detenci žadatelů o azyl a zejména detenci migrujících dětí.

Specifika přezkumu

Ve srovnání s doporučeními z předchozích dvou přezkumů je zjevný detailnější a informovanější zájem členských států o témata hýbající Českou republikou. Jeho zdroj lze možná nalézt i v širší účasti občanského sektoru a jiných organizací na přezkumu před UPR. Jen letošní rok obdržela Rada pro lidská práva stínovou zprávu od jedenácti nezávislých organizací a jejich koalicí a k tomu stínové zprávy od Agentury pro základní práva EU (*Fundamental Rights Agency*, FRA), Rady Evropy, Veřejného ochránce práv nebo Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

Přezkum Radou pro lidská práva je však stále do jisté míry specifický, zejména ve srovnání s tematickými přezkumy jednotlivých výborů OSN, které jsou obsazeny odborníky na téma dominující dané lidskoprávní úmluvě a jejichž závěry jsou zakotveny v hlubším porozumění tématu.

Zejména kvůli členství zemí, jejichž lidskoprávní „účet“ je přinejmenším problematický, však Rada pro lidská práva může poněkud zápasit s legitimitou svých doporučení. I přesto však minulý přezkum Česká republika přijala celých 129 z 136 formulovaných doporučení a zavázala se je tak plnit. Na letošní poměr čekáme, ale je pravděpodobné, že bude obdobný.

Poznámky

- [1] Rada pro lidská práva OSN má 47 členů, kteří jsou členskými státy OSN a jsou voleni tajným hlasováním Valného shromáždění OSN na tři roky. Univerzální periodický přezkum byl ustaven rezolucí Valného shromáždění OSN č. 60/251 z 3. dubna 2006 a první cyklus byl zahájen v roce 2008.
- [2] Pařížské principy týkající se postavení Národních institucí pro lidská práva přijaté Valným shromážděním OSN rezolucí č. 48/134 dne 20. prosince 1993. Blíže zde: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfNationalInstitutions.aspx>

Fotografie

- [1] Maria Otero, řeč před Radou pro lidská práva OSN. Autor: United States Mission in Geneva, zdroj: Wikimedia Commons, CC A 2.0
- [2] Protiuprchlická demonstrace v Praze – OSN apeluje na ČR, aby bojovala s nesnášenlivostí. Autor: Aktron, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0

Protiuprchlická demonstrace v Praze – OSN apeluje na ČR, aby bojovala s nesnášenlivostí [1]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Připravil Jan Lhotský

Případ Mladić: Nejočekávanější rozsudek roku na závěr působení „jugoslávského tribunálu“

Petr Pospíšil

V listopadu Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii vynesl odsuzující rozsudek v případě Ratka Mladiće, někdejšího velitele armády bosenských Srbů, obviněného mimo jiné z výrazného podílu na genocidě ve Srebrenici a obléhání Sarajeva. Mladić byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody.

Odsouzení Ratka Mladiće nastalo rok poté, co odsuzující rozsudek vyslechl Mladićův někdejší blízký spolupracovník, Radovan Karadžić, který stál v čele Republiky srbské během války v bývalé Jugoslávii. Odsouzením Radovana Karadžiće jsme se podrobně zabývali v loňském roce (viz Bulletin květen 2016, s. 5).

Zatčení a obvinění

Ačkoli prvotní obvinění proti Mladićovi se datují již v roce 1995, k jeho zatčení došlo až o šestnáct let později. Proces s bývalým armádním velitelem byl zahájen v roce 2012 a od té doby až do vynesení odsuzujícího rozsudku čítal 530 jednacích dní, 592 svědeckých výpovědí a 10000 provedených důkazů.

Obžaloba sestávala z jedenácti bodů. Ve dvou bodech ji tvořila obvinění ze spáchání zločinu genocidy, v dalších pěti bodech ze zločinů proti lidskosti (persekuce, vyhlazování, vražda, deportace a násilný přesun obyvatelstva) a ve čtyřech bodech byl Mladić obviněn z porušení zákonů či zvyků válečného práva (vražda, násilné akce s cílem šířit teror mezi civilním obyvatelstvem, nezákonné útoky proti civilnímu obyvatelstvu, braní rukojmích).

Genocida ve Srebrenici a obléhání Sarajeva

Z důvodu věcných souvislostí byla obžaloba rozčleňena do čtyř částí, „společných zločineckých plánů“

Ratko Mladić v den vynesení rozsudku [1]

(*joint criminal enterprise, JCE*), ve kterých měl být Mladić zapojen. Největší zájem od počátku procesu vyvolávalo angažmá Ratka Mladiće v masakru osmi tisíc bosenských muslimů v červenci 1995 ve Srebrenici. Haagský tribunál ve svém verdiktu uvedl, že Mladić měl v úmyslu vyhladit muslimské obyvatelstvo té části Bosny, jež byla tradičně obývána srbskou populací. Soudní senát v čele se soudcem Alphonsem Oriem shledal Mladiće v případě událostí ve Srebrenici vinným z genocidy, persekuce, vraždy, vyhlazování a násilného přesunu obyvatelstva.

Druhý společný zločinecký plán, z něhož byl Mladić tribunálem usvědčen, představuje obléhání Sarajeva. Došlo k němu v rozmezí května 1992 a listopadu 1995. V tomto časovém období, které

Zničené Sarajevo v roce 1996 [2]

vstoupilo do dějin jako nejdelší obléhání hlavního města v historii, vojenské jednotky přímo podřízené Ratku Mladićovi podrobovaly veřejná prostranství v bosenské metropoli náhodné, nerozlišující střelbě, která mířila na zjevně nevojenské cíle a měla za cíl šířit strach mezi místním obyvatelstvem. Podle senátu bombardování města Mladić osobně řídil, a i proto byl uznán vinným z šíření teroru mezi civilním obyvatelstvem, nezákonných útoků na civilisty a z vraždy.

Další bod obžaloby – braní rukojmích – souvisí s událostmi v květnu a červnu 1995, kdy vojenské složky bosenských Srbů opakovaně unesly několik pracovníků OSN a několik dní je držely v zajetí za účelem toho, aby Severoatlantská aliance upustila od leteckých útoků. K realizaci těchto únosů podle soudu Mladić přispěl rozhodující měrou.

Druhý bod genocidy dokázán nebyl

Poslední, čtvrtá část obžaloby nesla název „Zastřešující společný zločinecký plán“ (*Overarching Joint Criminal Enterprise*), neboť se jednalo o negativně

vymezenou, zbytkovou kategorii, zahrnující místně a časově přímo nesouvisející násilné činy, ke kterým docházelo od roku 1991 do listopadu 1995 ve více než deseti různých obcích srbské části bosenského území. Společnou motivací těchto akcí bylo provést na tomto území etnickou čistku na úkor muslimských Bosňanů a bosenských Chorvatů.

Mladić byl v případě Zastřešujícího společného zločineckého plánu uznán vinným z persekuce, vyhlazování, vraždy, deportace a násilného přesunu obyvatelstva. Naopak nebyl shledán vinným ze zločinu genocidy, neboť podle většiny soudců (předsedající soudce Orić však s většinovým názorem nesouhlasil) oběti těchto násilných činů (tedy muslimští Bosňané a bosenský Chorvaté) v menších obcích nepředstavovaly natolik početný segment z celku dané „chráněné skupiny“, aby bylo možné v tomto případě čin jako genocidu klasifikovat.

Reakce na rozsudek

Mezinárodní společenství odsuzující rozsudek přivítalo. „Mladić je ztělesněním zla a jeho trestní stíhání je

naopak ztělesněním mezinárodní spravedlnosti. Všichni, kdo zpochybňují význam Mezinárodního trestního soudu, by měli z tohoto případu vyjít, a všichni, kdo na světě páchají závažné zločiny podle mezinárodního práva, by se měli obávat stejného výsledku“, komentoval verdikt Vysoký komisař OSN pro lidská práva, Zeid Ra'ad Al-Hussein.

Naopak odsouzený Ratko Mladić krátce po vynešení rozsudku avizoval, že se proti verdiktu odvolá. Jelikož však Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii na konci letošního roku ukončí svoji činnost, odvolací řízení bude probíhat před reziduálním Mechanismem pro mezinárodní trestní tribunály (MICT), o kterém jsme informovali v loňském roce (viz Bulletin červenec-srpen 2016, s. 12).

Zdroje

ICTY convicts Ratko Mladić for genocide, war crimes and crimes against humanity. Press Release.

ICTY, 22. listopadu 2017 (<http://www.icty.org/en/press/icty-convicts-ratko-mladi%C4%87-for-genocide-war-crimes-and-crimes-against-humanity>).

Mladic guilty of genocide in Bosnian War. Coalition for the International Criminal Court, 22. listopadu 2017 (<http://www.coalitionfortheicc.org/news/20171122/mladic-guilty-genocide-bosnian-war>).

Timeline: Ratko Mladić's road to judgement. Al Jazeera, 21. listopadu 2017 (<http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2017/11/timeline-ratko-mladic-road-judgement-171121114343482.html>).

Sídlo ICTY v Haagu [4]

Cellista v Sarajevské knihovně v roce 1992 [3]

Trial Judgement Summary for Ratko Mladić. ICTY, 22. listopadu 2017 (<http://www.icty.org/x/cases/mladic/tjug/en/171122-summary-en.pdf>).

Fotografie

- [1] Ratko Mladić v den vynesení rozsudku. Autor: ICTY, 22. listopadu 2017, Flickr, CC BY 2.0.
- [2] Zničené Sarajevo v roce 1996, autor: Lt. Stacey Wyzkowski, Wikimedia Commons, public domain.
- [3] Cellista v Sarajevské knihovně v roce 1992, autor: Mikhail Evstafiev, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.
- [4] Sídlo ICTY v Haagu, autor: Julian Nitzsche, 11. července 2012, Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0-3.0-2.5-2.0-1.0.

Žalobkyně požádala přípravný senát MTS o povolení zahájení vyšetřování situace v Afghánistánu

Michaela Daňková

Žalobkyně Mezinárodního trestního soudu, Fatou Bensouda, požádala v listopadu 2017 o soudní povolení k zahájení vyšetřování válečných zločinů a zločinů proti lidskosti údajně spáchaných během ozbrojeného konfliktu probíhajícího v Afghánistánu. Za předpokladu, že přípravný senát vyšetřování schválí, se bude jednat o teprve druhé vyšetřování mimo africký kontinent.

Žádost byla učiněna po desetiletém pečlivém sledování situace a žalobkyně vyjádřila své přesvědčení, že veškeré náležitosti pro zahájení vyšetřování zločinů budou splněny.

Vzhledem k omezené časové jurisdikci soudu bylo požádáno o povolení k vyšetřování zločinů spáchaných na území Afghánistánu od 1. května 2003, tedy od přistoupení Afghánistánu k Římskému statutu; a dále zločinů, které jsou spojovány s tímto konfliktem, a byly spáchany na území dalších členských států, a to od 1. července 2002.

Situace v Afghánistánu je nejčastěji označována jako ozbrojený konflikt vnitrostátního charakteru mezi afghánskou vládou, podpořenou Mezinárodními bezpečnostními podpůrnými silami (*International Security Assistance Force, ISAF*) včetně amerických ozbrojených sil, na jedné straně, a nestátními ozbrojenými skupinami, především Talibánem, na straně druhé.

Talibán, afghánská vláda a USA jako strany zodpovědné za domělé zločiny

V rámci tzv. předběžného šetření (*preliminary examination*) Úřad žalobkyně dospěl k závěru, že dostupné informace zakládají dostatečnou doměňku, že byly spáchany zločiny proti lidskosti a válečné zločiny Talibánem a přidruženými opozičními skupinami. Konkrétně se mělo jednat o vraždu, nezákonnou detenci, cílení útoků na humanitární pracovníky, využívání dětských vojáků a vykonávání trestu smrti bez řádného soudního řízení.

Hlavní žalobkyně MTS Fatou Bensouda [1]

Úřad se domnívá, že mohlo dojít také ke spáchání válečného zločinu mučení a s tím spojeného krutého zacházení ze strany afghánské vlády, Národního ředitelství pro bezpečnost a afghánské národní policie, a rovněž ze strany amerických ozbrojených sil nasazených v Afghánistánu a zpravodajské služby CIA, která měla využívat mučení pro účely výslechů osob zajištěných v tajných detenčních centrech zřízených na území Polska, Rumunska a Litvy mezi roky 2003 a 2004.

Přípravný senát vyzval oběti k podání svých vyjádření ohledně vyšetřování a k poskytnutí jejich pohledu na situaci. Tuto možnost mají do 31. ledna 2018. Bude tedy velmi zajímavé sledovat, zda přípravný senát žádost o vyšetřování povolí.

Pozadí situace v Afghánistánu

Letecké a pozemní operace byly zahájeny po útocích z 11. září 2001 koalicí vedenou Spojenými státy

Americká námořní jednotka v Afghánistánu v roce 2001 [2]

proti Talibánu, a to z důvodu podezření, že se na afghánském území ukrýval Usáma bin Ládín.

Talibán byl na konci roku 2001 připraven o moc a v květnu 2002 získala dočasná afghánská vláda znovu svou svrchovanost. Nicméně v některých oblastech země nadále pokračovaly nepokoje, především v jižní části. V prosinci 2001 byly rezolucí Rady bezpečnosti OSN zřízeny Mezinárodní bezpečností podpůrné síly (ISAF), které později přešly pod vedení NATO. Hlavním cílem bylo eliminování vlivu Talibánu, Al-Káidy, Haqqani sítě a dalších místních opozičních skupin.

Situace se však znovu zhoršila v roce 2003, kdy Talibán obnovil svůj vliv, nejprve v jižních a východních oblastech, a později jej rozšířil do různých oblastí afghánského území. V roce 2014 pak došlo k ukončení mise na podporu afghánské vlády. Menší množství ozbrojených sil přesto zůstalo, především v oblasti výcviku, poradenství a asistence.

Postavení příslušníků USA před Soud?

Vůbec poprvé v historii hrozí, že budou před Mezinárodní soud postaveni také představitelé armády či zpravodajské služby Spojených států amerických, jež doposud nejsou stranou Římského statutu.

V daném konkrétním případě má i přesto Mezinárodní trestní soud jurisdikci, a to vzhledem k tomu, že domnělé zločiny se měly udát na území smluvních stran Římského statutu, jako je Afghánistán nebo některé evropské státy.

Podle názoru žalobkyně Bensoudy se v případě domnělého mučení nejednalo o ojedinělé případy, ale spíše se jeví jako součást schválené techniky vyslýchání. Typickým příkladem je tzv. waterboarding, který simuluje pocit tonutí. Ten byl schválen prezidentem Bushem, následně zakázán prezidentem Obamou a nyní může opět přijít do hry s prezidentem Trumpem, který jeho zákaz shledává jako stra-

Afghánské národní vojenské velitelství [3]

Afghánská národní policie [4]

tegickou nevýhodou vůči bojovníkům Islámského státu. Otázkou však je, jaké osoby by byly ze strany žalobkyně vnímány jako zodpovědné za případné zločiny.

Vyšetřování situace však bude nejspíše čelit nesčítelným překážkám, zejména kvůli odmítavému postoji americké vlády. Pokud by byly v budoucnu vydány příkazy k zatčení, bez spolupráce s vládou by byli stíhaní na území USA nedosažitelní. Na druhou stranu by však při vstupu na území jakékoliv smluvní strany Římského statutu podléhali povinnosti okamžitému zatčení.

Když však vezmeme v úvahu například súdánského prezidenta Al Bašíra, na nějž je vydán zatykač již řadu let, a rovněž politický vliv Spojených států, v realitě se zdá být možnost takového zatčení málo pravděpodobná.

Zdroje

- Mezinárodní trestní soud. The Prosecutor of the International Criminal Court, Fatou Bensouda, requests judicial authorisation to commence an investigation into the Situation in the Islamic Republic of Afghanistan. 20. listopadu 2017. (<https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=171120-otp-stat-afgh>).
- Sune Engel Rasmussen, Owen Bowcott. Prosecutor seeks to investigate Afghan war crimes allegations – and claims of US torture. The Guardian. 3. listopadu 2017. (<https://www.theguardian.com/world/2017/nov/03/war-crimes-prosecutor-seeks-investigation-into-afghan-conflict-icc-us-force-cia-taliban>).
- Mezinárodní trestní soud. Afghanistan situation: How victims and their representatives can submit their views to ICC Judges. 20. listopadu 2017 (<https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=171120-vprs-inf-afgh>).
- Úřad žalobce. Mezinárodní trestní soud. 2016. Report on Preliminary Examination Activities 2016. Štrasburk. (https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/161114-otp-rep-PE_ENG.pdf).
- Associated Press at The Hague. US army and CIA may be guilty of war crimes in Afghanistan, says ICC. The Guardian. 15. listopadu 2016. (<https://www.theguardian.com/law/2016/nov/15/us-army-and-cia-may-be-guilty-of-war-crimes-afghanistan-says-icc>).
- Jamil Dakwar, Joshua Manson. U.S. Gave Its Torturers a Pass, so International Court Steps In. ACLU. 8. listopadu 2017. (<https://www.aclu.org/blog/national-security/torture/us-gave-its-torturers-pass-so-international-court-steps>).

Fotografie

- [1] Hlavní žalobkyně MTS Fatou Bensouda, zdroj: Coalition for the ICC, Flickr.com, CC BY-NC-ND 2.0.
- [2] Americká námořní jednotka v Afghánistánu v roce 2001, autor: Sergeant Joseph R. Chenelly, Wikimedia Commons, Public domain.
- [3] Afghánské národní vojenské velitelství, autor: F. Julian Carroll, Wikimedia Commons, Public domain.
- [4] Afghánská národní policie, autor: Brian Ybarbo, Wikimedia Commons, Public domain.

Občanská válka v Jemenu předmětem mezinárodního vyšetřování v Radě OSN pro lidská práva

Nikola Klímová

Po třech letech politických vyjednávání došlo v Radě OSN pro lidská práva k přijetí kompromisní rezoluce zmocňující Vysokého komisaře OSN pro lidská práva Zajd Raad Husajna, aby jmenoval skupinu mezinárodních a regionálních expertů, kteří mají zahájit komplexní vyšetřování zločinů spáchaných během jemenského konfliktu od září 2014.

Rezoluce je diplomatickým vítězstvím evropských států a Kanady, jejichž návrh prolomil dlouholetou blokádu Saúdské Arábie bránící nezávislému prošetření řady obvinění z porušování mezinárodního humanitárního práva (právo ozbrojených konfliktů).

Vítězství diplomacie

Na konci září 2017 přijala Rada OSN pro lidská práva jednomyslně rezoluci umožňující sestavení týmu mezinárodních a regionálních expertů s mandátem k nezávislému prošetření zločinů spáchaných stranami jemenského konfliktu za období předcházejících tří let.

V průběhu vyšetřování budou experti pravidelně komunikovat s Vysokým komisařem OSN pro lidská práva a svou závěrečnou zprávu předloží Radě v září příštího roku. Vedle jmenování skupiny expertů bude dle kompromisu uzavřeného na půdě OSN posíleno i vyšetřování národní komise, jež je nicméně dlouhodobě kritizována za svou neefektivitu.

Rezoluce je výsledkem intenzivních diplomatických snah koalice Kanady a evropských států v čele s Nizozemím. Ustanovení nezávislého panelu expertů tři roky úspěšně bránila Saúdská Arábie, která otevřeně podporuje prezidenta Hádího proti jednotkám šíitských Houthiů a byla do konfliktu aktivně vojensky zapojena již od roku 2015.

Ačkoliv se dle zákulisních informací z vyjednávání v Ženevě saúdská delegace snažila vyvíjet tlak na

Kemp pro vysídlené jemenské obyvatelstvo [1]

své spojence, aby hlasovali proti mezinárodnímu vyšetřování, nizozemský návrh byl nakonec přijat. Tím se otevřela cesta k přezkumu porušování mezinárodního humanitárního práva ze strany koalice vedené Saúdskou Arábií, jejíž vojenské aktivity jsou považovány za hlavní příčinu vysokého počtu civilních obětí a humanitární krize v Jemenu.

Jemenská občanská válka

Jemenský konflikt je výsledkem neúspěšné tranzice režimu po povstání proti autoritářskému prezidentovi Alí Abdulláhu Sálihovi [1] v období tzv. arabského jara v roce 2011 (viz Bulletin leden-únor 2016, s. 13). Po předání moci se současnému prezidentovi Hádímu

Zničená obytná čtvrť jižně od Saná [2]

nepovedlo stabilizovat situaci v zemi, která se dlouhodobě potýká s vysokou mírou korupce, nezaměstnanosti a nedostatkem potravin. Hádího slabé pozice okamžitě využila řada separatistických hnutí stejně jako extremistických skupin, jež si v Jemenu vybudovaly síť operačních středisek.

Nejsilnějším oponentem současného jemenského režimu se nicméně stalo hnutí šíitských Houthiů, známé též jako tzv. lidové komise, které získalo podporu od ozbrojených jednotek loajálních bývalému prezidentu Sálihovi. Poté, co Houthiové získali kontrolu nad severním Jemenem a obsadili hlavní město Saná, vstoupila do konfliktu vojenská koalice arabských států pod vedením Saúdské Arábie,[2] a to za pomoci zpravodajských služeb Spojených států a Velké Británie.

Na zapojení řady vnějších aktérů lze nahlížet nejen optikou náboženského soupeření mezi sunnitskou a šíitskou větví islámu, ale také jako na boj o pozici

regionální velmoci mezi Saúdskou Arábií a Íránem, který údajně poskytuje vojenskou podporu Hádího protivníkům.

Porušování mezinárodního humanitárního práva

Na základě důkazů získaných nevládními organizacemi a Úřadem Vysokého komisaře OSN pro lidská práva jsou obě strany konfliktu odpovědné za opakovaná porušování pravidel mezinárodního humanitárního práva.

V důsledku leteckých a pozemních operací, které přímo cílily na civilisty a nevojenské objekty jako školy, trhy, nemocnice a rezidenční oblasti, došlo k úmrtí více než pěti tisíc osob, a dalších osm tisíc bylo zraněno. Jak arabská koalice, tak hnutí Houthiů navíc porušilo zákaz používání tříštivé munice a nášlapných min. Dle údajů Rozvojového programu OSN bylo na jemenském území prozatím

nalezeno 450 tisíc kusů výbušnin, které představují výraznou překážku pro bezpečný návrat vysídlených osob.

Vzhledem k závislosti země na dovozu téměř veškerého zboží jsou jednou z hojně využívaných zbraní obou stran konfliktu rozsáhlé blokády. Následkem omezeného přístupu do obléhaných oblastí se řada obyvatel Jemenu potýká s nedostatkem potravin a nedostupností základních služeb, zejména lékařské péče. V zemi se tak nekontrolovaně šíří hladomor a epidemie cholery, která postihla již více než půl milionu obyvatel. Ačkoliv je mezinárodní vyšetřovací komise slibným prvním krokem k prosazení mezinárodní trestní spravedlnosti, její vliv na zmírnění probíhající humanitární krize bude pravděpodobně minimální.

Zdroje

- Amnesty International (2015). *Yemen: The Forgotten War*, nedatováno (<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/09/yemen-the-forgotten-war/>).
- BBC (2017). *Yemen crisis: Who is fighting whom?* 20 November 2017 (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>).
- Borger, Julian and Wintour, Patrick (2017). Independent investigation will look into human rights abuses in Yemen. *The Guardian*, 29 September 2017 (<https://www.theguardian.com/world/2017/sep/29/yemen-un-investigation-human-rights-abuses>).
- Cumming-Bruce, Nick (2017). In a Compromise, U.N. Rights Experts Will Examine Abuses in Yemen's War. *The New York Times*, 29 September 2017 (<https://www.nytimes.com/2017/09/29/world/middleeast/yemen-saudi-rights-abuse.html>).
- European Council on Foreign Relations (2015). *Mapping the Yemen Conflict*, nedatováno (<http://www.ecfr.eu/mena/yemen>).
- Human Rights Watch (2017). *Yemen: Events of 2016*, nedatováno (<https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/yemen>).
- Sengupta, Somini (2017). Saudi Arabia Resists Independent Inquiry on Yemen Atrocities. *The New York Times*, 26 September 2017 (<https://www.nytimes.com/2017/09/26/world/middleeast/saudi-yemen-atrocities.html>).
- United Nations High Commissioner for Human Rights (2017). *Situation of human rights in Yemen, including violations and abuses since September 2014*, A/HRC/36/33, 13 September 2017.

Poznámky

- [1] Podle posledních zpráv byl bývalý prezident Sálíh s vysokou pravděpodobností zavražděn svými dosavadními spojenci z hnutí Houthiů. Jeho smrt je odplatou za veřejné odsouzení aktivit rebelů v Jemenu a pokus o vyjednávání se Saúdskou Arábií o ukončení konfliktu.
- [2] Koalici tvoří Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Kuvajt, Katar, Jordánsko a Súdán.

Fotografie

- [1] Kemp pro vysídlené jemenské obyvatelstvo, autor: ECHO/H. Veit, Flickr, CC BY-SA 2.0.
- [2] Zničená obytná čtvrť jižně od Saná, autor: Mr Ibrahim, Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [3] Jemenský prezident Sálíh (vpravo) s ministrem zahraničí USA Johnem Kerrym v roce 2015 [3], autor: U.S. Department of State, Wikimedia Commons, Public domain.

Jemenský prezident Sálíh (vpravo) s ministrem zahraničí USA Johnem Kerrym v roce 2015 [3]

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Připravili Kateřina Šimonová a Hubert Smekal

Deset let od rozsudku D. H. a ostatní proti České republice

Tereza Bártová

Od přelomového rozsudku Evropského soudu pro lidská práva, který uznal diskriminaci romských dětí při jejich zařazování do zvláštních škol, uplynulo deset let. Jak si vede Česká republika při naplňování rovného přístupu ke vzdělání a jaké konkrétní kroky je třeba učinit, aby mohl být případ uzavřen?

Pomalé změny v české legislativě

Česká republika je na základě rozsudku Velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *D. H. a ostatní proti České republice* z listopadu 2007 povinna přijmout opatření, která ukončí segregaci dětí ve školství. Dle zmíněného rozsudku bylo osmnáct romských dětí neoprávněně a diskriminačně umístěno do zvláštních škol. Velký senát konstatoval, že došlo k porušení čl. 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (zákaz diskriminace) ve spojení s čl. 2 Dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o lidských právech (přístup ke vzdělání). Konkrétní opatření, která by měla být přijata, však již v rozsudku upřesněna nebyla. Také následné kroky k naplnění rozsudku byly, mírně řečeno, velmi váhavé.

Ještě v roce 2012 se přes existenci hned dvou strategických plánů pro implementaci rozsudku nedalo hovořit o efektivní změně v přístupu k inkluzivnímu vzdělávání a boji proti sociálnímu vyloučení. V červnu 2012 tak vyzval Výbor ministrů Rady Evropy Českou republiku k vypracování nové efektivní strategie. Odpovědí byl nový akční plán obsahující opatření pro zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělání pro romské děti a zavedení integrovaného vzdělávání. Jedním z nejpodstatnějších kroků bylo zrušení možnosti umístování dětí ze sociálně znevýhodněných prostředí do skupin pro děti s lehkým mentálním postižením.

Dalším krokem bylo přijetí „inkluzivní novely“ školského zákona. Novela zavedla od 1. září 2016 sys-

Studenti v inkluzivním vzdělávání [1]

tém bezplatných podpůrných opatření pro děti se speciálními zdravotními potřebami. Zároveň byla zrušena příloha rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Žáci se nově vzdělávají podle individuálního vzdělávacího plánu na základě doporučení poradenského zařízení. Od 1. září 2017 je také účinná novela školského zákona zavádějící povinný rok předškolního vzdělávání. Ta má napomoci dětem k úspěšnému zahájení základního vzdělávání.

Přínos změn v praxi

Otázkou však zůstává reálný dopad změn v praxi, na což poukazuje i Výbor ministrů. Ve své nejnovější zprávě věnující se implementaci rozsudku

Ilustrační foto [2]

D. H. z června 2017 sice vítá pozitivní posun v podobě přijatých novel, nicméně poukazuje na to, že statistická data pro školní rok 2016/2017 žádné skutečně relevantní změny pro romské žáky neukazují. Dle těchto údajů bylo totiž v minulém roce 30.9 % romských dětí vzděláváno jako děti s lehkým mentálním postižením, přestože celkově představují pouze 3.7 % dětí navštěvujících základní školu. Je proto patrné, že v České republice musí romské děti i nadále čelit segregaci a diskriminaci v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání. Výbor ministrů tak vyzývá Českou republiku k urychlenému dosažení konkrétních výsledků a žádá o zaslání komplexních statistik ukazujících praktický dopad reforem.

Konference Společně ve škole

Tomuto problému se věnovala i konference Společně ve škole: Další kroky ve vzdělávání Romů v České republice, organizovaná ve dnech 14. a 15. listopadu Open Society Justice Initiative (OSJI) a Nadací Open Society Fund Praha. Hned v úvodní diskuzi upozornila veřejná ochránkyně práv Anna Šabatová, že v České republice aktuálně existuje více než 80 segregovaných škol, kde romské děti tvoří více než polovinu žáků.

K další novince v podobě zavedení povinného předškolního roku se vyjádřila Magdalena Karvayová, organizátorka romských komunit. Upozornila na to, že opatření může být efektivní pouze za předpokladu, že se vláda zaváže navyšovat počty a kapacity předškolních zařízení v celé republice. Nedostatek míst v mateřských školách v kombinaci s přípustným zproštěním od této povinnosti v případě, že rodiče zvolí domácí vzdělávání svého dítěte, dávají

Inkluzivní vzdělávání v praxi [3]

prostor obávám, že romští rodiče budou volit (či budou tlačeni k volbě) právě domácího vzdělávání. To by mohlo mít za následek další diskriminaci romských dětí.

Ani po deseti letech od rozsudku D. H. se tak nedá říci, že by se situace výrazně změnila. Přes přijetí řady reforem jsou romské děti stále neúměrně vzdělávány jako děti s lehkým mentálním postižením v mnoha případech v etnicky homogenních, segregovaných třídách. Je tak třeba nadále sledovat kroky vlády, kterými by měla všem dětem zajistit rovné, kvalitní a spravedlivé vzdělávání.

Zdroje

Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016 – 2018. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf.

Výbor ministrů. 2002. Decision case no. 9. D. H. and others versus Czech Republic. (https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=09000016805cadb8).

Výbor ministrů. 2017. D. H. and Others v. Czech Republic (Application No. 57325/00) (https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=090000168070ec4f).

Fotografie

- [1] Studenti v inkluzivním vzdělávání, autor: Conor Ahleigh, Flickr.com, CC BY 2.0.
- [2] Ilustrační foto, autor: Anglos, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.
- [3] Inkluzivní vzdělávání v praxi, autor: J. Idrizi, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

Urážlivý slovní a vizuální projev na Instagramu před ESLP

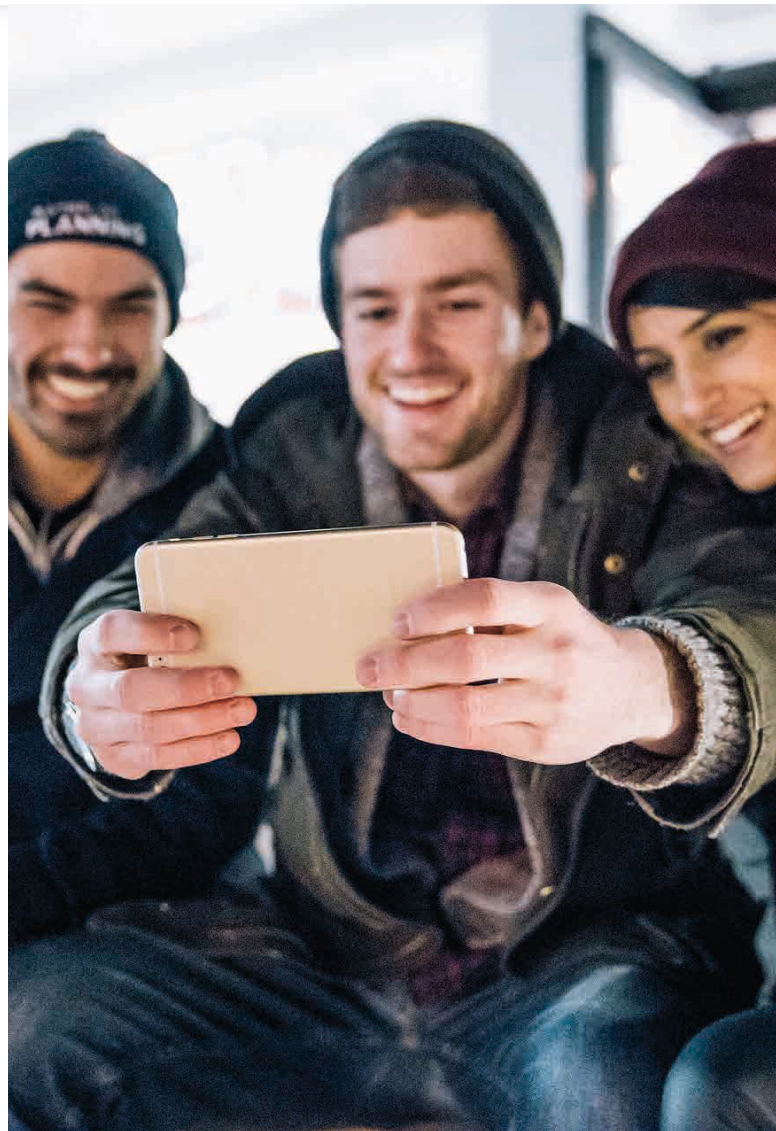
Monika Hanych

Evropský soud pro lidská práva vyhověl stížnosti islandského bloggera a spisovatele Egilla Einarssona. Uznal, že hanlivý výrok zveřejněný s jeho fotkou na sociální síti Instagram zasáhl do jeho práva na soukromý a rodinný život. Tvrzení se týkalo domnělého znásilnění, přičemž pouze týden předtím bylo stíhání Einarssona právě za tento trestný čin zastaveno pro nedostatek důkazů.

Sedmatřicetiletý Islandčan Egill Einarsson je ve své zemi známou postavou, která se objevuje v televizi, píše blogy, články a knihy. V roce 2011 byl obviněn ze znásilnění, o rok později ze sexuálního obtěžování. Žádné z obvinění se nicméně neprokázalo a státní zástupce případ uzavřel pro nedostatek důkazů. Týden poté dal Einarsson rozhovor do časopisu Monitor, který umístil jeho fotografii na obálku společně s komentáři týkajícími se již zmíněného obvinění. V rozhovoru je několikrát řečeno, že žádná z obvinění se neprokázala.

V den vydání časopisu umístil Inga Kristján Sigurmarsson na svůj instagramový účet pozměněnou verzi obálky.[1] Na čelo pana Einarssona nakreslil obrácený kříž a přes obličej napsal slovo překládané do angličtiny jako „loser“ („ztroskotanec“). Pod obrázek anglicky doplnil „Fuck you rapist bastard“, volně přeloženo „Jdi do háje, násilnický parchante.“[2]

Einarssonův právník Sigurmarssona vyzval ke stažení tohoto obsahu, omluvu v médiích a finanční odškodnění. Právník protistrany odpověděl, že jeho klient obrázek v online prostředí nešířil, a zveřejnil jej pouze pro uzavřený okruh přátel, kteří jej poté bez svolení či vědomí Sigurmarssona šířili dále. Einarsson poté případ zažaloval před islandskými soudy. Požadoval uložení trestu dle trestního zákoníku za zásah do obálky časopisu a za následné zveřejnění na Instagramu. Dále požadoval, aby byl výrok pod obrázkem prohlášen za neplatný. Jako nemajetkovou újmu žádal 1 000 000 islandských korun (přibližně 210 000 korun českých) plus úroky podle zákona o odpovědnosti za škodu a zveřejnění rozsudku v médiích na náklady žalovaného.

Předmětem sporu byl příspěvek na Instagramu [3]

Soud prvního stupně žalobu zamítl, což následně potvrdil i Nejvyšší soud. Ten vysvětlil, že žalovaný výrok Sigurmarssona nebyl skutkovým tvrzením, ale hodnotícím soudem. Soud rozhodl, že výrok se musí číst také v kontextu veřejné diskuse, kterou předtím inicioval sám žalobce, pan Einarsson. Ten rozhodnutí napadl u Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP) pro porušení práva na respektování soukromého a rodinného života (čl. 8 Úmluvy). Namítal, že výrok Nejvyššího soudu fakticky znamená, že může být nazýván „násilníkem“ (pachatelem znásilnění) i přesto, že není ani obžalovaným, ani odsouzeným za takový trestný čin, a nemá možnost se bránit.

Urážlivý projev musí prokázat pravdivostní základ

ESLP se soustředil především na výrok „Fuck you rapist bastard“ a jeho povahu jako skutkového tvr-

Islandský soudce Róbert R. Spanó, jeden ze soudců rozhodujících případ u ESLP [2]

zení či hodnotícího úsudku. Přitom došel k závěru, že slovo „rapist“ je svou povahou objektivní, skutkové tvrzení. Obvinění ze znásilnění tak mohlo být před soudy prokázáno, k čemuž nedošlo. Navíc, i když soudy došly k závěru, že šlo o hodnotící úsudek (s čímž se ESLP neztotožnil), měly prokázat jeho faktický základ, který musí splňovat právě i hodnotící výroky.

Domácí soudy navíc špatně argumentovaly tím, že to byl Einarsson, kdo začal veřejnou debatu (který zároveň je veřejně známou osobou[3]), přičemž instagramový příspěvek jen „reagoval“ na diskusi. Ani v takové situaci ale podle ESLP nesmí být tolerováno prohlášení obviňující z trestných činů nezakládajících se na pravdě, což byl i tento případ.

Podle ESLP proto domácí soudy nesprávně vyhodnotily proporcionalitu mezi vzájemně se střetávajícími právy na ochranu soukromého a rodinného

života (čl. 8) a svobodou projevu (čl. 10), když nevyhodnotily všechny potřebné skutečnosti pro vynesení rozsudků. ESLP proto konstatoval porušení práva na ochranu soukromého a rodinného života pana Einarssona.

Aplikace práva v online prostoru a její problémy

Ve zmíněném rozsudku se však soudy nedotkly jednoho ze zásadních prvků nezbytných pro plnohodnotné rozhodnutí. Z informací k případu vyplývá, že uživatel obrázků zveřejnil pouze uzavřenému okruhu osob a obrázků dále nešířil.[4] Takovou komunikaci pak nelze srovnávat s plošným zveřejněním (neomezenému okruhu osob), jelikož se svou povahou a nastavením okruhů uživatelů výrazně liší. Posuzovaný projev tak neměl veřejnou povahu s neomezeným, širokým počtem potenciálních adresátů.

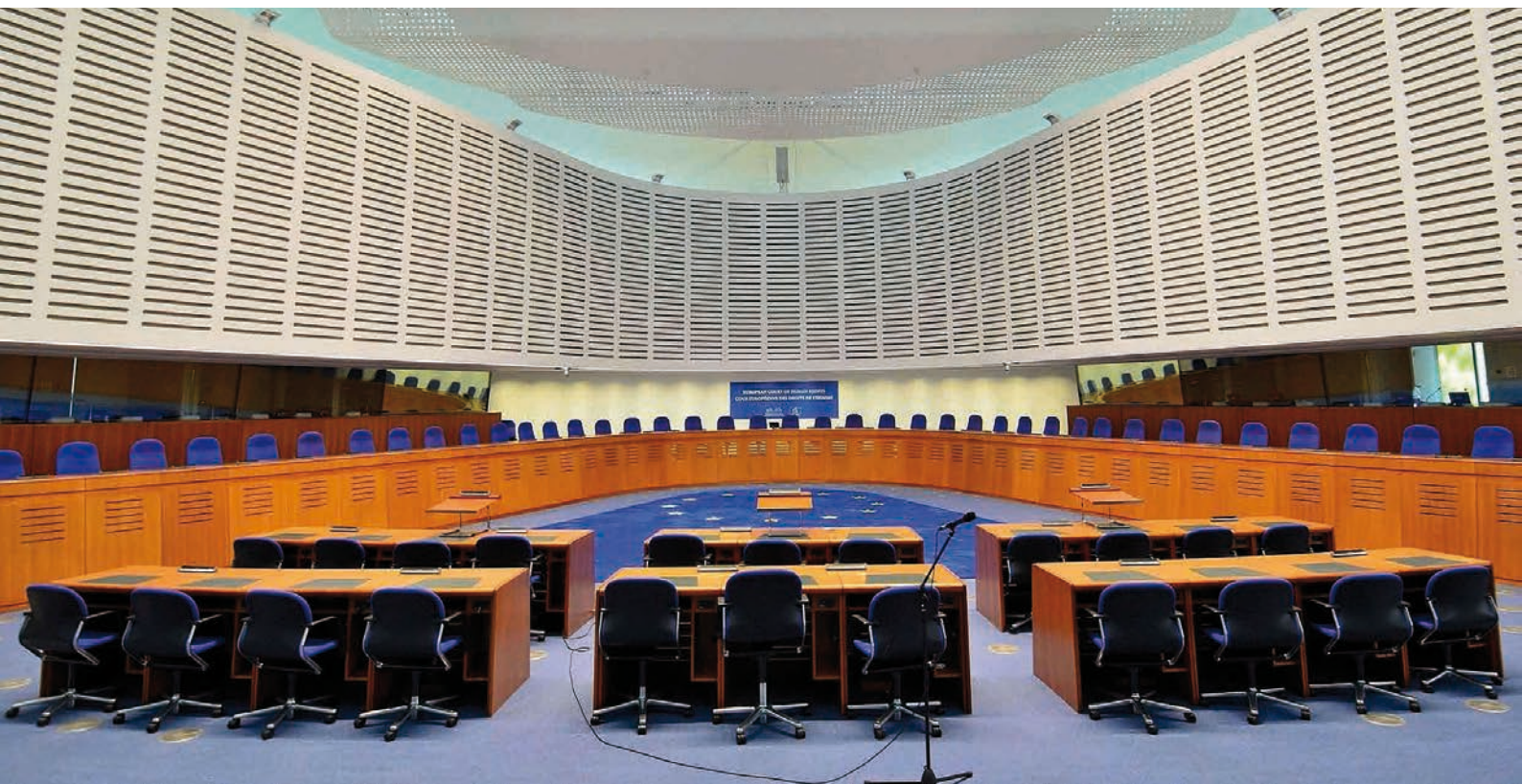
Touto otázkou se v minulosti zabýval i český Ústavní soud. Upozornil, že „vždy záleží na konkrétních uživatelích, jakým způsobem si míru soukromí na svém profilu nastaví.“[5] Jejich komunikace tak není vždy *a priori* veřejná. Míra intenzity zásahu do práv druhých se proto může významně lišit a mít různé důsledky.

I přes výhrady výše popsany rozsudek *Egill Einarsson proti Islandu* zapadá do aktuální debaty o tom, zda je možné výroky pronášené v online prostoru postihovat, a případně jak. Ukazuje se, že obecné působení práva si s novou technologií umí do velké míry poradit. Trestný čin lze totiž spáchat v online prostoru stejně jako kdekoli jinde. Nejenom *hate speech* v užším slova smyslu,[6] ale i ostatní urážlivé a hanlivé výroky se tak dají postihovat nezávisle na médiu, skrze nějž byly proneseny. Využití média s velkým dosahem naopak může být důvodem pro použití kvalifikované skutkové podstaty s vyšší trestní sazbou.[7]

Poznámky

- [1] Instagram je online aplikace (sociální síť) pro sdílení obrázků mezi jejími uživateli.
- [2] „Rapist“ je zároveň v překladu pachatel znásilnění, přičemž ale čeština nemá jednoslovný přesný výraz pro překlad takového slova v daném kontextu.
- [3] U veřejně známých osob se dle judikatury ESLP i národních soudů obvykle presumuje nutnost vyšší míry tolerance vůči zásahu do jejich sou-

Zasedací síň Evropského soudu pro lidská práva [3]

kromého či rodinného života s ohledem na to, že jde o veřejně známé osobnosti. Např. *von Hannover proti Německu* (č. 2), rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 7. února 2012, stížnosti č. 40660/08 a 60641/08 nebo *Axel Springer AG proti Německu*, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 7. února 2012, stížnost č. 39954/08. Z českých rozhodnutí např. náleží ÚS sp. zn. I. ÚS 453/03 ze dne 11. listopadu 2005, náleží ÚS sp. zn. I. ÚS 367/03 ze dne 15. března 2005 nebo rozsudek Nejvyššího soudu 30 Cdo 2591/2011 ze dne 10. ledna 2013.

- [4] Obdobně jako na Facebooku a některých dalších sociálních sítích, i na Instagramu si může uživatel vybrat, kdo jeho příspěvky uvidí – zda půjde o „soukromý“ účet s uzavřeným okruhem sledujících, či „veřejný“ účet s veřejně viditelným obsahem kterémukoliv z uživatelů Instagramu.
- [5] Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3844/13 ze dne 30. října 2014.
- [6] Často používaný pojem *hate speech* se obvykle v kontextu sociálních sítí a online prostoru vztahuje na obsah, jenž napadá lidi na základě jejich rasy, etnické příslušnosti, národnostního původu, náboženského vyznání, sexuální orientace, pohlaví, genderové identity nebo váženého tělesného postižení či choroby. V tomto článku se ovšem zabýváme případem, který přímo do této kategorie nespadá, a přesto jde o urážlivý projev – tedy spadající do širší kategorie, než jak bývá vymezována *hate speech*.

- [7] Např. § 356 (podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

Zdroje

- Egill Einarsson proti Islandu*, rozsudek ESLP ze dne 7. 11. 2017, stížnost č. 24703/15.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3844/13 ze dne 30. 10. 2014.
- Pivoda, Marek. Nenávistné projevy na Facebooku. *Iurium Daily*, 28. září 2016 (https://www.iurium.cz/2016/09/28/nenavistne-projevy-facebooku/#_ftn1).
- Facebook. 2017. *Žásady komunity*. Kalifornie: Facebook (<https://www.facebook.com/communitystandards#hate-speech>).

Fotografie

- [1] Předmětem sporu byl příspěvek na Instagramu, autor: StockSnap, Pixabay, CC0 Creative Commons.
- [2] Islandský soudce Róbert R. Spanó, jeden ze soudců rozhodujících případ u ESLP, autor: Siberlibrarian, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=29763424>.
- [3] Zasedací síň Evropského soudu pro lidská práva, autor: Adrian Grycuk, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

Spolkový ústavní soud nařídil povolit možnost „třetího pohlaví“

Michal Kubica

Spolkový ústavní soud počátkem října ve svém průlomovém rozhodnutí nařídil zákonodárci, aby do konce roku 2018 vypracoval zákon, jenž umožní lidem narozeným se znaky obou pohlaví, tzv. intersexuálům, zvolit si v oficiálních dokumentech možnost třetího pohlaví. Dosud sice bylo možné ponechat kolonku pohlaví nevyplněnou, tento stav je ale dle německých ústavních soudců v rozporu se základním zákonem Německa.

Nestačí možnost pohlaví pouze vynechat

Spolkový ústavní soud se případem zabýval na základě stížnosti osoby, jež je v oficiálních dokumentech vedena jako žena, přestože se narodila s kombinací mužských a ženských pohlavních orgánů. Podle odhadů OSN je intersexuálů, tedy právě osob narozených s kombinací mužských a ženských pohlavních orgánů, například s vnějšími pohlavními orgány mužskými, ale vnitřními orgány ženskými, v populaci přibližně 0.5–1.7 %. V Německu je dle oficiálních čísel intersexuálů přibližně deset tisíc, podle některých zainteresovaných skupin je ale toto číslo mnohem vyšší. Může se prý blížit až osmdesáti tisícům.

Stěžovatel uspěl se svou ústavní stížností podloženou chromozomatickým testem poté, co úřady zamítly jeho žádost o změnu pohlaví v oficiálních dokumentech a jejich rozhodnutí potvrdily všechny soudní instance včetně Nejvyššího soudu.

Ústavní soud označil nutnost výběru ze dvou pohlaví pro osoby narozené se znaky obou pohlaví za diskriminační a v rozporu s osobnostními právy garantovanými základním zákonem Spolkové republiky Německo (*Grundgesetz*). Podle ústavního soudu totiž úřady nejen že nemohou nutit občany narozené s variacemi pohlavních orgánů muže i ženy k výběru jedné ze dvou možností, pakliže se tyto osoby k ní nemohou trvale přihlásit, ale za nežádoucí je nutné označit i takový stav, kdy je dané osobě pouze umožněno kolonku pohlaví v oficiálních dokumentech vynechat, případně vyplnit pomlčkou. Právě tak tomu bylo doposud, a to na

Ústavní soud Spolkové republiky Německo [1]

základě ustanovení § 22 zákona o osobním stavu (*Personenstandsgesetz*, neboli PStG), který byl přijat v roce 2013.

Nedotknutelnost lidské důstojnosti a zákaz diskriminace

První senát Spolkového ústavního soudu shledal rozpor současné právní úpravy především s čl. 1 odst. 1 a s čl. 3 odst. 3 spolkové ústavy. Podle prvního zmíněného ustanovení je lidská důstojnost nedotknutelnou a její ochrana má být povinností všech státních orgánů. Druhé z výše citovaných ustanovení pak stanovuje, že žádná osoba nesmí být zvýhodňována nebo naopak znevýhodňována na základě pohlaví, původu, rasy, jazyka, země původu, víry, náboženství nebo politické orientace. Je nutné zdůraznit skutečnost, že žádná intersexuální osoba se necítí být osobou bez pohlaví, pouhé vynechání tohoto údaje v oficiálních dokumentech jí tak neumožňuje nabýt pohlavní identitu.

Gay Pride v Kolíně nad Rýnem [2]

Z tohoto důvodu ústavní soud vyzval zákonodárce, aby do 31. prosince 2018 přijali zákon, jenž by umožnil do oficiálních dokumentů zapsat osobě místo pomlčky třetí pohlaví, například slovo „inter“ či „divers“. S takto přijatou právní úpravou by se Německo stalo první zemí v Evropě, která by možnost zápisu třetího pohlaví do oficiálních dokumentů umožnila. V rámci celého světa je pak možnost uvést třetí pohlaví v rodném listu a jiných oficiálních dokumentech právně zakotvena na Novém Zélandu, v Austrálii, Nepálu a Indii.

Zdroje

BVerfG (Spolkový ústavní soud), rozsudek ze dne 10. října 2017, 1 BvR 2019/16 – Rn. (1-69) (http://www.bverfg.de/e/rs20171010_1bvr201916.html).

OHCHR. Fact sheet – Intersex, UN Free & Equal (https://unfe.org/system/unfe-65-Intersex_Fact-sheet_ENGLISH.pdf)

Základní zákon Spolkové republiky Německo (https://gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0026).

Anglické shrnutí rozsudku – BVerfG (Spolkový ústavní soud), rozsudek ze dne 10. října 2017, 1 BvR 2019/16. 8. listopadu 2017 (<http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2017/bvg17-095.html>)

Alkousaa, Riham: German court rules in favor of third gender category, Reuters, 8. listopadu 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-germany-gender/german-court-rules-in-favor-of-third-gender-category-idUSKBN1D82B3>).

Nandi, Jacinta: Germany got it right by offering a third gender option on birth certificates, The Guardian, 10. listopadu 2013 (<https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/nov/10/germany-third-gender-birth-certificate>).

Fotografie

[1] Ústavní soud Spolkové republiky Německo, autor: Rainer Lück, Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0-DE.

[2] Gay Pride v Kolíně nad Rýnem, autor: CEphoto, Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Připravil Lukáš Hoder

Komise FIFA pro lidská práva zveřejnila svoji první zprávu

Martin Pracný

Poradní komise pro dodržování lidských práv, kterou v březnu 2017 zřídila Mezinárodní federace fotbalových asociací (FIFA), vydala svoji první zprávu.

Mezinárodní federaci fotbalových asociací, známou také pod anglickou zkratkou FIFA, provázelo několik posledních let mnoho skandálů. Od korupce přes vydírání až po praní špinavých peněz. FIFA se odhodlala ke změně image a nápravě své pověsti, mimo jiné také tím, že v březnu roku 2017 zřídila Poradní komisi pro dodržování lidských práv, která v listopadu vydala svoji první zprávu.

Hodnocení komise

Účelem nezávislé Poradní komise je poskytovat FIFA rady, na která konkrétní témata by se z hlediska prevence a ochrany lidských práv měla zaměřit a které oblasti lze zlepšit. Komise se skládá z osmi nezávislých expertů, kteří zastupují mezinárodní organizace, skupiny pro lidská práva a odborové svazy (více viz Bulletin květen 2017, s. 25).

Komise ve své první zprávě pozitivně hodnotí FIFA zejména za přijetí Politiky ochrany lidských práv, ve které se FIFA zavázala respektovat a chránit všechny mezinárodně uznávaná lidská práva. Komise především zmínila stanovení podmínek, které musí v oblasti dodržování lidských práv splnit kandidující stát, aby se mohl dle nových pravidel FIFA stát pořadatelem mistrovství světa. Těmito požadavky, které budou poprvé použity při výběru pořadatele mistrovství světa v roce 2026, FIFA reaguje na případy porušování lidských práv, které se objevily ve spojitosti s nadcházejícími mistrovstvími světa v roce 2018 v Rusku a v roce 2022 v Kataru.

Zejména s Kataru se dává do souvislosti až otrokářské chování stavebních firem budujících stadiony pro šampionát. Jedním z doporučení komise je

Sídlo FIFA [1]

právě posílení ochrany zaměstnanců pracujících na výstavbě stadionů a infrastruktury spojené s mistrovstvím světa. Komise vyzvala FIFA, aby vydala své stanovisko k sponzorskému systému kafala, kterého se právě v Kataru ve velké míře využívá. Do Kataru přicházejí za prací převážně občané Indie a Bangladéše, přičemž systém kafala funguje tak, že tito zahraniční pracovníci musejí mít svého sponzora, který za ně přebírá odpovědnost. Pracovníci jsou poté v mnoha případech sponzory vykořisťováni a je s nimi zacházeno nelidským způsobem (tématu jsme se věnovali již v Bulletinu červen 2014, s. 14 a červenec-srpen 2015, s. 19).

Fotbal a smrt

Zpráva rovněž vyzývá FIFA, aby provedla důkladné šetření všech úmrtí a vážných zranění, ke kte-

Indičtí dělníci v katarském Dauhá [2]

rým došlo na staveništích, a v případě zjištěných pochybení sankcionovala odpovědné společnosti. Vzhledem k extrémním letním teplotám v Kataru bylo zaznamenáno několik úmrtí spojených právě s vysokými teplotami. Jedná se převážně o úmrtí způsobená infarktem nebo o udušení zaviněné dýchacími problémy. I v souvislosti s Mistrovstvím světa v Rusku bylo zaznamenáno několik úmrtí na staveništích a další porušování lidských práv, včetně otřesného zacházení se severokorejskými pracovníky v Petrohradu, kteří údajně pracovali 11 hodin denně sedm dní v týdnu.

Komise se ve své zprávě věnovala také dalším tématům, včetně otázky diskriminace a rasismu nejen ve fotbalovém prostředí. Komise především ocenila osvětu a snahu FIFA případnou diskriminaci tvrdě trestat.

Zdroje

FIFA Human Rights Advisory Board. 2017. *Report by the FIFA Human Rights Advisory Board*. Zurich (http://resources.fifa.com/mm/document/affederation/footballgovernance/02/91/92/38/fifahumanrightsenweb_neutral.pdf).

David, Conn. Fifa urged to press Qatar on conditions for World Cup stadium workers. *The Guardian*. 9. listopadu 2017 (<https://www.theguardian.com/football/2017/nov/09/fifa-urged-press-qatar-improvements-2022-football-world-cup-stadium-workers>).

Fotografie

- [1] Sídlo FIFA, autor: Julian Lim, Flickr, CC BY 2.0.
- [2] Indičtí dělníci v katarském Dauhá, autor: Richard Messenger, Flickr, CC BY-NC 2.0

Eritrea: Jedna z nejrychleji vylidňujících se zemí světa

Roman Šafář

V roce 2015 se Evropa setkala s příchodem mnoha uprchlíků především z válkou zmítané Sýrie a Iráku. Další zemí, odkud proudili a dosud proudí lidé, je Eritrea. Co o této zemi víme?

Eritrea je druhou nejmladší zemí na africkém kontinentu. Vznikla v roce 1991, když došlo k jejímu odtržení od Etiopie. To bylo ztvrzeno lidovým hlasováním konaným v roce 1993. Prezidentem se stal vůdce guerillových skupin, které se svou činností zasloužily o nezávislost, Isaias Afwerki. Afwerki nastolil autoritářský režim, který umožnil a stále umožňuje působení pouze jedné politické strany – Lidové fronty pro demokracii a spravedlnost.

V Eritreji neprobíhá válka, a to ani občanská, ani s žádným sousedním státem. Nejbližší k válečnému stavu má situace mezi Eritreou a Etiopií, ozbrojený konflikt však mezi těmito dvěma historicky svázanými státy neprobíhá. Proč tedy Eritrejci opouštějí svou zemi?

Autoritářský útlak

Prvním z důvodů je již zmíněný autoritářský režim. Jeho sílu lze doložit Zprávou Rady OSN pro lidská práva z roku 2015. V eritrejské společnosti je vytvořena síť státních informátorů, kteří státním institucím dodávají informace o lidech, kteří se neztotožňují s tamním režimem. Ten je ve zprávě označen za „vládu strachu“, což znamená, že vše v Eritreji podléhá státní kontrole a lidská práva jsou potlačována. V zemi probíhají tvrdé represe, lidé jsou zatýkáni, doslova „mizí z ulic“.

Situace se z pohledu Komise pro lidská práva Rady OSN nezlepšila ani v následujícím roce. To dokládá další zpráva Komise vydaná v roce 2016. Ve zprávě je konstatováno, že v Eritreji nedošlo k zlepšení z pohledu ochrany lidských práv tamních obyvatel. Proto Komise doporučila, aby Valné shromáždění OSN přijalo tvrdé opatření v podobě zahájení trestního řízení před Mezinárodním trestním soudem. K tomu nakonec nedošlo, Valné shromáždění mělo předestřít své postoje a návrhy, jak neblahou situaci v Eritreji řešit (viz Bulletin prosinec 2016, s. 15).

Prezident Isaias Afewerki [1]

Státem nechtěné církve

Dalším důvodem, proč Eritrejci opouštějí svou zemi, je pronásledování představitelů a věřících vyznávajících jiné než státem povolená náboženství. Stát povoluje praktikovat pouze sunnitský islám, eritrejské ortodoxní, římsko-katolické a evangelické (luteránské) náboženství. Příkladem tohoto státního zasahování do náboženské svobody je událost z roku 2006, kdy byl k domácímu vězení odsouzen patriarcha eritrejské pravoslavné církve a byl nahrazen novým, státem vybraným patriarchou.

K přímému potlačování v Eritreji nežádoucích náboženství došlo také v roce 1994, tedy v počátcích nově vzniklého eritrejského státu, kdy byli Svědci Jehovovi pronásledováni a odsouzeni k 22 letům odnětí svobody. Důvodem jejich odsouzení bylo, že se na základě svého náboženského přesvědčení vyhýbali povinné vojenské službě.

Zpoplatněná povinnost

Eritrejci opouštějí zemi také proto, že za účelem omezení černého trhu nařídila vláda konfiskaci peněz. V roce 2015 byla zavedena povinnost, že každý občan musel veškeré bankovky, které vlastnil, převést do vládou kontrolovaných bank. Počátkem roku 2016 pak k této povinnosti přibýlo nové omezení, a to, že veškeré platby přesahující výši 3000 nakfa (200 dolarů) musely být převedeny pouze šekem. Veškeré příjmy a výdaje občanů tak začaly být rovněž pod vládním dohledem.

Z těchto a mnoha dalších důvodů z Eritreje do konce roku 2015 uprchlo přibližně 12 % tamních obyvatel, což představuje téměř půl milionu lidí. Cílové destinace eritrejských uprchlíků jsou jak sousední státy, tedy Súdán a Etiopie, tak státy evropské, nejčastěji pak Německo, Švýcarsko, Nizozemsko a Švédsko. Otázkou je, zdali a jakým způsobem je možné situaci v Eritreji zlepšit tak, aby tamní obyvatelé nemuseli z výše popsaných a mnoha dalších důvodů opouštět tuto východoafrickou zemi. V tuto chvíli je však změna tamních podmínek v nedohlednu.

Zdroje

- Human Rights Watch. 2016. *Eritrea: Events of 2016*. New York: Human Rights Watch.
- Rada OSN pro lidská práva. 2015. *Report of the commission of inquiry on human rights in Eritrea*. Ženeva: Valné shromáždění OSN.
- Rada OSN pro lidská práva. 2016. *Report of the commission of inquiry on human rights in Eritrea*. Ženeva: Valné shromáždění OSN.
- Lanni, Alessandro. 5 things everyone should know about Eritrean refugees. *Open migration*. 23. února 2016 (<https://openmigration.org/en/analyses/5-things-everyone-should-know-about-eritrean-refugees/>).
- Laub, Zachary. *Authoritarianism in Eritrea and the Migrant Crisis*. Council on Foreign Relations. 16. září 2016 (<https://www.cfr.org/backgrounder/authoritarianism-eritrea-and-migrant-crisis>).

Fotografie

- [1] Prezident Isaias Afewerik, autor: Helene C. Stikkel, zdroj: Wiki, public domain.
- [2] Shromáždění Svědků Jehovových v Dánsku – v Eritreji něco nemyslitelného, autor: Robert de Jong, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

Shromáždění Svědků Jehovových v Dánsku – v Eritreji něco nemyslitelného [2]

Perzekuce Krymských Tatarů pokračuje

Ján Filip Brenkus

Krymští Tataři čelí systematické perzekuci od okupace Krymského poloostrova v únoru 2014. Po omezení volebního práva a zákazu Mejlisu, nejvyššího orgánu Krymských Tatarů, se ruské složky zaměřily na poslední zbytek tatarského disentu.

V říjnu nevládní organizace Human Rights Watch vydala zprávu, podle které ruské orgány pronásledují Krymské Tatary, kteří kritizují ruskou politiku vůči Krymu. Zpráva vyšla jen měsíc po vydané zprávě monitorovací mise OSN na poloostrově, která konstatovala „znepokojující porušování lidských práv jako svévolné zatýkání či zadržení, nucená zmizení, špatné zacházení a mučení.“ Mezi oběťmi tohoto útlaku je i Suleiman Kadyrov, krymskotatarský aktivista, který na sociálních sítích sdílel komentář kritizující aktivity ruských orgánů. Kadyrov byl obviněn ze separatismu.

Několik týdnů před obviněním Kadyrova byl na základě obvinění ze separatismu odsouzen k trestu dvou let odnětí svobody prominentní krymskotatarský lídr Ilmi Umerov. Žalobce přitom v jeho případě požadoval pouze trest 3 roky podmíněně. Umerov, trpící cukrovkou, Parkinsonovou chorobou a srdeční slabostí, nemohl od května 2016 vyhledat potřebnou lékařskou pomoc, protože mu byl nařízen zákaz opuštění Krymského poloostrova. V září byl na základě obvinění z organizování masových nepokojů odsouzen i bývalý místopředseda Mejlisu Akhtem Chygoz, který dostal trest odnětí svobody ve výši osm let. Oběma bylo následně dovoleno opustit Krym po dohodě mezi tureckým prezidentem Recepem Erdoganem a prezidentem Ruské federace Vladimírem Putinem.

V říjnu provedli agenti Federální bezpečnostní služby šest domovních prohlídek u Krymských Tatarů v Bakchysarai, přičemž neměli k dispozici soudní příkaz. Po prohlídkách byli zatčeni Timur Ibragimov, Memet Belyalov, Server Zekeryayev, Seyran Šaliyev, Ernest Amet a Marlen Asanov. Všichni stíhaní skončili ve vazbě na základě údajné angažovanosti v Hizb-ut-Tahrir – islamistické organizaci odmítající násilí, zakázané v Ruské federaci, nikoliv však na Ukrajině či ve většině států Evropy. Ruské úřady také zadržely devět aktivistů nahrávajících tyto prohlídky.

Vlajka Krymských Tatarů [1]

V tentýž den bylo všech devět aktivistů odsouzeno za nedovolené shromažďování a narušování veřejného pořádku, přičemž jim byly uděleny pokuty do patnácti tisíc rublů. Protest proti těmto zadržením, kterého se zúčastnilo více než sto Krymských Tatarů, ruská policie rozpustila a zadržela 49 účastníků, které po čase propustila bez obvinění.

Ruská federace nerespektuje ukrajinské zákony, které byly v platnosti před začátkem okupace. Místo toho aplikuje na Krymském poloostrově federální zákony, které kriminalizují dříve povolené aktivity krymskotatarské menšiny, a to v rozporu s většinou relevantních lidskoprávních smluv jako Evropská úmluva o lidských právech, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech či Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Zdroje

- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. 2017. *Situation of human rights in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol (Ukraine)*, Ženeva, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/Crimea2014_2017_EN.pdf).
- Human Rights Watch. 2017. *Crimea: Persecution of Crimean Tatars Intensifies*, Berlin, Human Rights Watch (<https://www.hrw.org/news/2017/11/14/crimea-persecution-crimean-tatars-intensifies>).
- Human Rights Watch. 2017. *Crimean Tatar Leader Convicted on Spurious Charges*, Kyjev, Human Rights Watch (<https://hrw.org/news/2017/09/27/crimea-crimean-tatar-leader-convicted-spurious-charges>).
- Human Rights Watch. 2017. *Crimea: Baseless Conviction of Crimean Tatar Leader*, Kyjev, Human Rights Watch (<https://www.hrw.org/news/2017/09/12/crimea-baseless-conviction-crimean-tatar-leader>).

Fotografie

- [1] Vlajka Krymských Tatarů, autor: Riwnodennyyk, zdroj: Wiki, CC BY-SA 3.0

4) Česká republika a lidská práva

Připravila Lucie Nechvátalová

Nejmenší děti v ústavní péči – kolektivní stížnost na ČR k Evropskému výboru pro sociální práva

Barbora Antonovičová

Pokud nemůže dítě ve věku do tří let z nějakého důvodu vyrůstat v rodinném prostředí, velmi často končí v ústavní péči, tzv. kojeneckém ústavu. Týká se to především dětí se zdravotním postižením a dětí romského etnika. Tato praxe České republiky je všeobecně kritizována a tři nevládní organizace z tohoto důvodu proti ní podaly kolektivní stížnost k Evropskému výboru pro sociální práva.

Podstata kolektivní stížnosti proti kojeneckým ústavům – kdo, proč a co?

Centrum advokacie pro osoby s duševním postižením (MDAC), Evropské centrum pro práva Romů (ERRC) a Fórum pro lidská práva podaly v říjnu 2017 kolektivní stížnost proti České republice k Evropskému výboru pro sociální práva při Radě Evropy. Jejím tématem je umísťování dětí do tří let do ústavní péče. Tvrdí, že takový typ péče o nejmenší děti je v rozporu se článkem 17 Evropské sociální charty (dále jen „Charta“) a její obecnou zásadou rovnosti. Tento postup České republiky má podle stěžovatelů za následek neschopnost státu zajistit sociální a ekonomickou ochranu dětí v kojeneckých ústavech.

Kolektivní stížnost je rozdělena na čtyři části – v první jsou stručně představeny nevládní organizace, které ji podávají, druhá obsahuje popis současné situace a právního rámce v České republice, ve třetí je podrobně rozebrána situace umístěných dětí a poslední čtvrtá je jejím shrnutím a závěrem.

Současná situace ohledně kojeneckých ústavů v České republice

Podle posledních dostupných dat se počet dětí žijících v kojeneckých ústavech postupně snižuje, ale

Matka s dítětem [1]

tento pokles je velmi pomalý. V roce 2010 to bylo 2077 dětí do tří let a v roce 2015 šlo o 1666 dětí. Z tohoto počtu tvoří děti romského etnika a děti se zdravotním postižením velkou část. Konkrétně romské děti tvoří stabilně kolem 24 % celkového počtu. Tyto dvě skupiny dětí jsou tedy ještě více ohroženy a znevýhodněny oproti ostatním.

Veřejná ochránkyně práv v roce 2013 vykonala šetření v kojeneckých ústavech a zjistila, že hlavním důvodem pro umístění dítěte do kojeneckého ústavu je nevyhovující sociální a rodinné prostředí, s tím, že většina dětí v něm zůstává déle než šest měsíců. O tyto nejmenší děti se starají zdravotní sestry a jedna má na starosti pět či více velmi malých dětí. Děti jsou rozděleny do skupin podle věku a často se tak stává, že sourozenci nemohou být spolu. Sestra pracující v tomto typu ústavu se o poskytované péči vyjádřila tak, že „*děti mají všechno, jen ne náruč*“.

Zasedání Evropského výboru pro sociální práva [2]

Péče o nejmenší děti v ústavěch byla řešena i na vládní úrovni, čelní představitelé tvrdí, že jsou vědomi, že situace v České republice je v tomto směru nevyhovující. Požadavek na zrušení kojeneckých ústavů a jejich nahrazení jiným typem péče byl zařazen v národním plánu 2012 na ochranu práv dětí. Ministerstvo práce a sociálních věcí společně s Ministerstvem spravedlnosti měly do roku 2016 připravit návrhy zákonů, které by znamenaly změnu této praxe.

V prosinci 2016 a březnu 2017 Ministerstvo práce a sociálních věcí předložilo vládě akční plán na ochranu práv dětí do roku 2020, jehož součástí byl i zákaz ústavů pro děti do tří let. Další ministři na tomto plánu nespolečupracovali a ve chvíli jeho projednávání s ním někteří nesouhlasili. Mezi nimi byl i ministr zdravotnictví, který proti zákazu ústavů otevřeně brojil a hlasoval proti přijetí akčního plánu, který nakonec vláda v srpnu 2017 neschválila.

V čem je konkrétně problém s kojeneckými ústavů?

Problematika péče o děti do tří let spadá podle stěžovatelů pod článek 17 Charty s názvem „Právo matek a dětí na sociální a hospodářskou ochranu“. Tyto nevládní organizace poukazují na konkrétní porušení práv dětí umístěných v ústavěch a jejich ochrany proti špatnému zacházení. Ve vztahu k vysokému počtu umístěných romských dětí a těch se zdravotním postižením v těchto institucích zmiňují i porušení principu nediskriminace, jenž je zakotvený v Preambuli Charty.

Dle názoru stěžovatelů je ústavní péče nejmenších dětí se zdravotním postižením taktéž v rozporu

s článkem 19 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením, který deklaruje právo na život v komunitě. Dále článek 23 této úmluvy požaduje, aby děti se zdravotním postižením byly v případě potřeby svěřeny příbuznému ze širší rodiny a až pak do náhradní rodinné péče. Komentář k článku 7 Úmluvy o právech dítěte mimo jiné porovnává institucionální náhradní rodinnou péči s tím, že požaduje po členských státech svěřování nejmenších dětí do rodinné péče, která je významným předpokladem pro jejich zdravý vývoj.

Psychologové prokázali, že výchova dětí ve věku do tří let v ústavu je pro ně velmi nevhodná a škodlivá. Nejhorší vliv má tento typ péče na děti do šesti měsíců věku. Velmi pravděpodobně může u dítěte dojít ke zpomalení vývoje, sociálních dovedností a k poruchám chování, a jistě ovlivní jejich další život. Jde o důsledek chybějícího vztahu s jedním, nebo dvěma rodiči, kteří se o dítě stále starají.

Steven Allen, prozatímní výkonný ředitel MDAC k podané stížnosti řekl následující: „*Děti, které žijí v institucích, se musí vypořádat s těžkou sociální izolací, sníženou podnětností okolního prostředí a ztrátou kontroly nad všemi aspekty svého každodenního života, nemluvě o dobře zdokumentovaných formách zneužívání a zanedbávání. Tyto děti mohou nést vážné nepříznivé následky po zbytek svého života, zvláště když jsou umístěny v ústavěch už v tak mladém věku. Situace v České republice může být stěžejně považována za vhodnou ve smyslu článku 17 Evropské sociální charty.*“

Stěžovatelé tvrdí, že tato praxe České republiky je jistou formou násilí na nejmladších dětech. Náhradní rodinná péče by měla být pro tyto děti z hlediska jejich umístování jedinou možností. V dnešní době

Dětský pokoj [3]

panuje shoda na tom, že institucionální péče o nejmenší děti není v souladu se základními standardy lidských práv. Ústavní péče pak nemůže splnit požadavky článku 17 Charty a porušuje základní princip nejlepšího zájmu dítěte. Česká republika byla kritizována za tento stav Výborem OSN pro práva dítěte a taktéž Výborem OSN pro práva osob se zdravotním postižením.

Děti romského etnika a děti se zdravotním postižením tvoří velkou část dětí v kojeneckých ústavech. Tato situace ukazuje na diskriminaci těchto velmi zranitelných skupin dětí z důvodu jejich odlišnosti. Již v minulosti měla Česká republika problém s diskriminací skupiny dětí u Evropského soudu pro lidská práva. V případě D. H. proti České republice shledal soud nepřímou diskriminaci romských dětí v přístupu ke vzdělání.

Stěžovatelé uzavírají, že umístění dítěte ve věku do tří let do kojeneckého ústavu není pro něj vhodné za jakýchkoli podmínek, jelikož mu nemůže poskytnout vše, co ke svému zdravému vývoji potřebuje. Česká republika současně neplní požadavek na postupnou deinstitucionalizaci těchto dětí, následné zavření všech ústavů a jejich nahrazení novým systémem náhradní rodinné péče. Z těchto důvodů byla podána kolektivní stížnost, která poukazuje především na dlouhodobé porušování článku 17 Charty.

Konec kojeneckých ústavů v České republice?

Proces převedení péče o nejmenší děti z ústavů do náhradní rodinné péče – krátkodobé a dlouhodobé péče či adopce, bude během na dlouhou trať. Je však bezpochyby nutné jej zahájit a přesvědčit politické špičky, že jedna náhradní máma pro jedno

dítě je vždy lepší variantou, než teta, která má na starosti více dětí a večer odejde domů a vystřídá ji teta jiná. „*Doufáme, že po letech diskuzí na vládní úrovni si Česká republika právě i s pomocí této kolektivní stížnosti konečně uvědomí, že ukončení ústavní péče pro malé děti se musí stát politickou prioritou,*“ dodává Tereza Bártová, právnička Fóra pro lidská práva.

Zdroje

Data ohledně počtu dětí v kojeneckých ústavech sesbíraná Ústavem zdravotnických informací a statistiky, která byla Fóru pro lidská práva poskytnuta žádostí na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím – zdroj z poznámky pod čarou č. 4 v textu předmětné stížnosti.

Fórum pro lidská práva. *Fórum podalo spolu s ERRC a MDAC kolektivní stížnost kvůli umístování malých dětí do ústavů.* 31. 10. 2017. (<http://forumhr.eu/forum-podalo-spolu-s-errc-a-mdac-kolektivni-stiznost-kvuli-umistovani-malych-deti-do-ustavu/>).

Johnson R., Browne K.D. and C.E. Hamilton-Giachristis. Young children in institutional care at risk of harm. *Trauma Violence and Abuse*, 2006, v. 7, no. 1, s. 34–60. Anotace (<http://library.allanschore.com/docs/InstitutionalTraumaJohnson06.pdf>).

Kolektivní stížnost na Českou republiku k Evropskému výboru pro sociální práva č. 157/2017 ze dne 26. 10. 2017. (<https://rm.coe.int/complaint-157-2017-european-roma-rights-centre-mental-disability-advoc/1680761626>)-

Veřejný ochránce práv. 2012. *Zpráva ze systematických návštěv, zdravotnická zařízení poskytující péči ohroženým dětem do tří let věku – kojenecké ústavy.* Brno. (https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2013/NZ-25_2012-kojenecke-ustavy.pdf).

Výbor OSN pro práva dítěte. 2011. *Závěrečná doporučení Výboru OSN pro práva dítěte České republice ze dne 4. srpna 2011.* (<https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin.../material.doc>).

Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením. 2015. *Závěrečná doporučení Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením České republice ze dne 15. května 2015.* (http://www.mpsv.cz/files/clanky/28419/Zaverecna_doporuceni_Vyboru_OSN_pro_prava_osob_se_ZP_CZ.pdf).

Fotografie

- [1] Matka s dítětem, zdroj: PublicDomainPictures, Pixabay, CC0 Creative Commons.
- [2] Zasedání Evropského výboru pro sociální práva, zdroj: Rada Evropy, CC0 Creative Commons.
- [3] Dětský pokoj, autor: Erika Wittlieb, Pixabay, CC0 Creative Commons.

Majú byť platy štátnych zamestnancov pre verejnosť tabu?

Lukáš Novák

Ústavný súd ČR v októbri 2017 vyhovel sťažnosti zlínskych úradníkov, keď rozhodol, že zverejnením informácií o ich platoch došlo k zásahu do ich základného práva na ochranu súkromia a osobných údajov. Na základe tohto rozhodnutia, sa môže stať, že verejnosť bude mať zložitejší prístup k informáciám o platových pomeroch štátnych zamestnancov a môže tak dôjsť k zníženiu transparentnosti vo verejnej správe.

Vo februári 2016 mesto Zlín poskytlo údaje o platoch a odmenách svojich zamestnancov na žiadosť spolku Právo ve veřejném zájmu, z. s., a to i napriek tomu, že si to úradníci výslovne neželali. Spolok svoju žiadosť odôvodnil § 8b zákona o slobodnom prístupe k informáciám, podľa ktorého povinný subjekt poskytne základné osobné údaje o osobe, ktorej poskytol verejné prostriedky. Taktiež poukázal na rozsudok Najvyššieho správneho súdu (NSS), podľa ktorého sa informácie o platoch zamestnancov majú poskytovať prakticky vždy, až na určité výnimky.

Skupina 23 zlínskych úradníkov sa následne obrátila na Ústavný súd, a to i napriek tomu, že nevyčerпали všetky procesné prostriedky na ochranu svojich práv. K sťažnosti na magistrát mesta Zlín, ktorý údajne porušil ich základné právo na ochranu súkromného života, zamestnanci pripojili i žiadosť na zrušenie už zmieneného § 8b zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Štatutárne mesto Zlín sa vyjadrilo, že súhlasí so sťažnosťou úradníkov a k zverejneniu daných údajov bolo mesto donútené pod tlakom nadriadených orgánov.

Ústavný súd sa najskôr zaoberal prípustnosťou tejto sťažnosti. Konštatoval, že sťažnosť významovo výrazne presahuje záujmy sťažovateľov, a uznal ju teda za prípustnú. Súd ďalej posudzoval stret dvoch rovnocenných práv, právo na prístup k informáciám vo verejnom záujme a právo na ochranu súkromného života, ktoré sú garantované Listinou základných práv a slobôd a medzinárodnými inštrumentami, ako napr. Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd či Charty základných práv EÚ.

Ústavný súd ČR [1]

Nevyhnutnosť testu proporcionality

Senát na čele s predsedom Vladimírom Sládečkom dospel k záveru, že právo na informácie nie je absolútne, a preto je nutné každý prípad posudzovať individuálne a nájsť medzi týmito právami spravodlivú rovnováhu. Z nálezu teda možno dedukovať, že zverejňovanie výšky plátov verejných zamestnancov nie je všeobecne protiústavné a súd návrh na zrušenie § 8b zákona o slobodnom prístupe k informáciám zamietol. Argumentoval tým, že toto ustanovenie možno vykladať ústavne konformným spôsobom.

Z doterajšej judikatúry NSS vyplývalo, že informácie o platoch verejných zamestnancov sa museli poskytovať na žiadosť vždy, s výnimkou prípadov, kedy zamestnanec vykonával len vedľajšie pomocné práce a zároveň neexistovala žiadna pochybnosť

Magistrát mesta Zlín [2]

o tom, že verejné prostriedky boli vynakladané hospodárnym spôsobom. Ústavný súd sa nestotožnil s názorom NSS, a stanovil, že pri poskytovaní takýchto citlivých osobných údajov je potrebné vždy vykonať test proporcionality.

Postoj prof. Aleša Gerlocha k prípadu

Na celom prípade je zaujímavá ešte jedna skutočnosť, na ktorú upozornil okrem iných aj internetový server iROZHLAS.cz. Súčasťou nálezu Ústavného súdu je i názor prof. Aleša Gerlocha, ktorý vystupuje v pozícii *amicus curiae*, t.j. priateľa súdu. Úlohou tejto osoby je poskytnúť neustranné právne stanovisko na prejednávany prípad. Stanovisko tohto profesora, ktorý pôsobí na Právnickej fakulte Univerzity Karlovej, je priamo súčasťou nálezu a Ústavný súd sa pri rozhodovaní oprel i o argumenty obsiahnuté v tejto 17-stranovej stati.

Otázkou však ostáva nezávislosť prof. Gerlocha. Ako advokát totiž momentálne sám zastupuje verejných zamestnancov, ktorí nechcú, aby ich platy boli zverejnené a v jeho záujme teda bolo, aby Ústavný súd rozhodol v prospech zlínskych úradníkov.

Nejedná sa o prvý prípad, kedy Ústavný súd obmedzil právo na prístup k informáciám. Pomerne nedávno, a to v júni 2017, Ústavný súd vyhovel sťažnosti

energetickej firmy ČEZ, keď rozhodol, že firma nie je povinným subjektom podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám (viz Bulletin červenec-srpen 2017, s. 28). V poslednej dobe môžeme teda v judikature Ústavného súdu pozorovať akýsi trend utajovania informácií pred očami verejnosti.

Zdroje

Cibulka, Jan. *Rozsudek o utajení platů zčásti napsal advokát úředníků. Neobvyklé, říkají právníci.* iROZHLAS. 3. listopadu 2017. ([https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rozsudek-o-utajeni-platu-zcasti-napsal-advokat-uredniku-neobvykle-rikaji_1711031254_cib](https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rozsudek-o-utajeni-platu-zcasti-napsal-advokat-uredniku-neobvykle-rikaji)).

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1378/16.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2011, čj. 5 As 57/2010 – 79.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2015, čj. 8 As 12/2015 – 46.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Fotografie

[1] Ústavný súd ČR, autor: Martin Strachoň, Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Magistrát mesta Zlín, autor: hugo, Wikimedia Commons, public domain.

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením v judikatuře Ústavního soudu

Laura Haiselová

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením vstoupila v platnost v roce 2008 a od její ratifikace Českou republikou v roce 2009 pomalu ale jistě proniká i do judikatury českého Ústavního soudu. Jakým způsobem Úmluvu užívá, jak ji interpretuje, a kam by se mohl ubírat dál?

Osoby se zdravotním postižením tvoří podle WHO asi 15 % světové populace.[1] Přesto však byli tito lidé v minulosti spíše objekty charity, než plnoprávními subjekty lidských práv. Postupný vývoj práv osob se zdravotním postižením ve 20. století vyvrcholil v roce 2006, kdy Valné shromáždění OSN přijalo Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením (dále i „Úmluva“).

Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením lze považovat za velmi úspěšný lidskoprávní instrument. V současnosti má 160 signatářů, mezi nimiž je i Evropská unie jako celek. Jde o moderní lidskoprávní instrument, který odpovídá změně pohledu na osoby se zdravotním postižením a usiluje o jejich plnou inkluzi do společnosti. Základní hodnotou Úmluvy je lidská důstojnost.

Obecně k interpretaci Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením

Není překvapivým zjištěním, že Úmluvou argumentují především stěžovatelé, kteří na ni hojně odkazují při více či méně vhodných příležitostech. Ústavní soud je v užívání Úmluvy zdrženlivější a doposud se k podrobnějším úvahám nad ní odhodlal v méně než 20 rozhodnutích, která navíc nejsou příliš rovnoměrně rozložená mezi jednotlivé senáty. I z tohoto malého vzorku však lze dovodit některé interpretační tendence.

Ústavní soud jako výkladové vodítko užívá preambuli a základní zásady Úmluvy. Ve své judikatuře tak demonstruje důležitost změny ve vnímání osob se zdravotním postižením, kterou Úmluva přinesla. Konstatuje, že preambule Úmluvy „znovu potvrdila,

Žena s asistenčním psem [1]

že lidská práva náležejí všem lidem, a proto je potřebné zaručit i osobám se zdravotním postižením plné užívání práv a svobod bez diskriminace“.[2] Ústavní soud také pracuje se základními principy Úmluvy, mezi které patří např. zákaz diskriminace a povinnost respektování přirozené důstojnosti a odlišnosti. Je důležité, že Ústavní soud uznává, že ve světle těchto zásad je třeba přistupovat ke všem případům týkajícím se osob se zdravotním postižením.

Ústavní soud při interpretaci Úmluvy v jednom případě využil také jeden z tzv. obecných komentářů (*General Comment*),[3] které vydává Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením. Tyto obecné komentáře poskytují výklad jednotlivých ustanovení Úmluvy a nejsou právně závazné. V současnosti existují obecné komentáře ke čtyřem článkům Úmluvy (týkají se rovnosti v právech, dostupnosti, žen a dívek se zdravotním postižením a práva na

Běžecký závod pro všechny – Run for all [2]

inkluzivní vzdělávání). Zároveň jsou v procesu přípravy dva další obecné komentáře (ohledně zákazu diskriminace a práva na nezávislý způsob života a zapojení do společnosti).

Jádro Úmluvy – osoby se zdravotním postižením jsou subjekty práva

Čl. 12 Úmluvy, který upravuje rovnost před zákonem, především stanovuje, že „osoby se zdravotním postižením mají kdekoli právo na uznání jejich osoby jako subjektu práva“. Jedná se o základní důsledek uznání lidské důstojnosti jako nezpochybnitelné hodnoty. Není divu, že i Ústavní soud uznává, že tento článek je v rámci Úmluvy klíčový.[4]

Ústavní soud zdůrazňuje, že toto ustanovení přináší změnu paradigmatu v přístupu ke způsobilosti osob s mentálním či psychosociálním postižením; dosavadní náhradní rozhodování, kde je vůle opatrovance nahrazena vůlí opatrovníka, je nahrazeno „podporovaným rozhodováním“, které je založeno na tom, že každá osoba je (s menší či větší mírou podpory) schopna rozhodovat o svých osobních záležitostech. Ústavní soud zdůrazňuje, že podstat-

ným faktorem při podporovaném rozhodování je důvěra mezi opatrovníkem a opatrovancem.[5]

V této souvislosti Ústavní soud uvítal rekonfiguraci občanského práva, které už neumožňuje úplné zbavení svéprávnosti. Občanský zákoník v současnosti upravuje pouze omezování svéprávnosti, u kterého Ústavní soud zdůrazňuje, že se jedná především o nástroj ochrany osoby se zdravotním postižením a tak je třeba s ním nakládat.[6]

Univerzální námitka – přístup ke spravedlnosti

Úmluva v čl. 13 ukládá státům povinnost zajistit osobám se zdravotním postižením účinný přístup ke spravedlnosti na rovnoprávném základě s ostatními. Porušení této procesní záruky je stěžovateli poměrně často namítáno. Cílem Úmluvy v této oblasti je usnadnit osobám se zdravotním postižením jejich role přímých nebo nepřímých účastníků či svědků při všech soudních řízeních.

Dle Ústavního soudu mají soudy v případě, že v řízení vystupují osoby se zdravotním postižením (stejně jako jiný zástupce zvláště zranitelné skupiny,

např. děti nebo cizinci), povinnost zvláště chránit práva těchto osob. S přihlédnutím ke konkrétním překážkám, které zdravotní postižení v řízení způsobuje, mají soudy povinnost přijmout přiměřená opatření.

Ústavní soud nemá zcela jasno v tom, zda může být takovým opatřením u osob s duševním postižením ustanovení zástupce pro řízení z řad advokátů. V jednom z usnesení *obiter dictum* vytýká obecným soudům, že neustavily stěžovateli v souladu s Úmluvou zástupce.[7] V jiné věci však jiný senát Ústavního soudu rozhodl zcela opačně, tedy že neustanovení advokáta stěžovatelce pro řízení o návrhu na zastavení exekuce, resp. až pro řízení o odvolání, není porušením Úmluvy.[8] V odůvodnění se při tom nezabýval otázkou nezbytnosti takového kompenzačního opatření pro možnost stěžovatele plně se účastnit řízení na rovnoprávném základě s ostatními. Přitom právě posouzení této otázky je klíčem k rozhodnutí, zda byla neustanovením advokáta práva člověka se zdravotním postižením dotčena, či nikoli.

Omezování osobní svobody – věčný problém České republiky

Pochybení v oblasti omezování osobní svobody osob se zdravotním postižením jsou bohužel v České republice stále aktuálním tématem. Právě tomuto problému se věnuje čl. 14 Úmluvy. Podle zmíněného článku mají osoby se zdravotním postižením, které byly jakýmkoli způsobem zbaveny svobody, právo na všechny záruky uznávané v oblasti lidských práv, včetně poskytnutí tzv. přiměřených úprav (*reasonable accommodation, aménagements raisonnables*).[9]

Příklad takové přiměřené úpravy uvedl Ústavní soud, když zdůraznil, že „povinnost doručení rozsudku o přípustnosti dalšího držení ve zdravotním ústavu nenahradila splnění povinnosti zajistit, aby se umístěný člověk mohl vhodnou formou s obsahem rozhodnutí seznámit“, v případě, že mu jeho zdravotní stav neumožňuje plné pochopení samotného textu rozsudku. Osoba se zdravotním postižením musí mít možnost se efektivně seznámit s tím, že její osobní svoboda je omezena a z jakých důvodů se tak stalo. Tato povinnost je podle Ústavního soudu provedením závazku přijmout přiměřené úpravy pro osoby se zdravotním postižením plynoucí z Úmluvy.[9]

Invalidní vozík [3]

Právo na vzdělání – zákonodárce pokrokovější než Ústavní soud

Úmluva zaručuje osobám se zdravotním postižením v čl. 24 právo na vzdělání, které má být uskutečňováno na rovnoprávném základě s ostatními. Poskytované vzdělání má být „začleňující“ (v anglickém znění „*inclusive*“). Těmto osobám má být ve vzdělávacím systému poskytnuta účinná a individualizovaná podpůrná opatření, která zajistí, že osoby se zdravotním postižením nebudou z důvodu tohoto postižení vyloučeny ze všeobecné vzdělávací soustavy. Vzdělání má zajistit zdravotně postiženým největší možný rozvoj osobnosti, duševních i tělesných schopností, nadání, kreativity a uvědomění si vlastní hodnoty.

V roce 2014 se Ústavní soud zabýval případem, ve kterém se stěžovatel se zdravotním postižením domáhal přiznání nároku na asistenta pedagoga, který by mu umožnil plné a rovnoprávné zapojení do vzdělávacího systému. Dle tehdejší úpravy školského zákona [10] Ústavní soud rozhodl, že na zřízení funkce asistenta pedagoga není právní nárok. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že „*Krajský úřad Olomouckého kraje postupoval ve věci stěžovatele na základě a v mezích školského zákona*“.[11] Potenciálním rozporem zákonného postupu s Úmluvou se Ústavní soud bohužel nezabýval, pouze shrnul, že její porušení neshledal.

V tomto případě byl nakonec zákonodárce pokrokovější než Ústavní soud, když s účinností od 1. září 2016 změnil právní úpravu směrem k inkluzivnějšímu přístupu. Kromě toho, že dosavadní taxativní medicínský výčet „podporovaných“ zdravotních postižení byl změněn na demonstrativní „sociální“ definici zdravotního postižení, byl rozpracován rovněž systém podpůrných opatření, na která mají osoby se zdravotním postižením při vzdělávání nárok.

Dítě s autismem podstupující kyslíkovou terapii [4]

Rodinný život – i osoby se zdravotním postižením mají děti

Podle čl. 23 Úmluvy mají státy přijmout opatření k odstranění diskriminace osob se zdravotním postižením ve všech záležitostech týkajících se manželství, rodiny, rodičovství a osobních vztahů. Tímto ustanovením je chráněna zejména možnost těchto osob uzavřít manželství, právo na zachování reprodukčních schopností a možnost svobodně a zodpovědně rozhodnout o počtu svých dětí.

Ústavní soud v souvislosti s čl. 23 Úmluvy posuzoval zásah do práva na rodinný život předběžným opatřením, jímž bylo na dlouhou dobu dítě odňato z péče rodičů. Stěžovatelka svojí stížností brojila proti postupu orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). V této části byla ústavní stížnost nepřijatelná pro nevyčerpání opravných prostředků, přesto však Ústavní soud *obiter dictum* vyjádřil svůj názor na odnětí dítěte z péče rodičů z důvodu zdravotního postižení rodičů.[12]

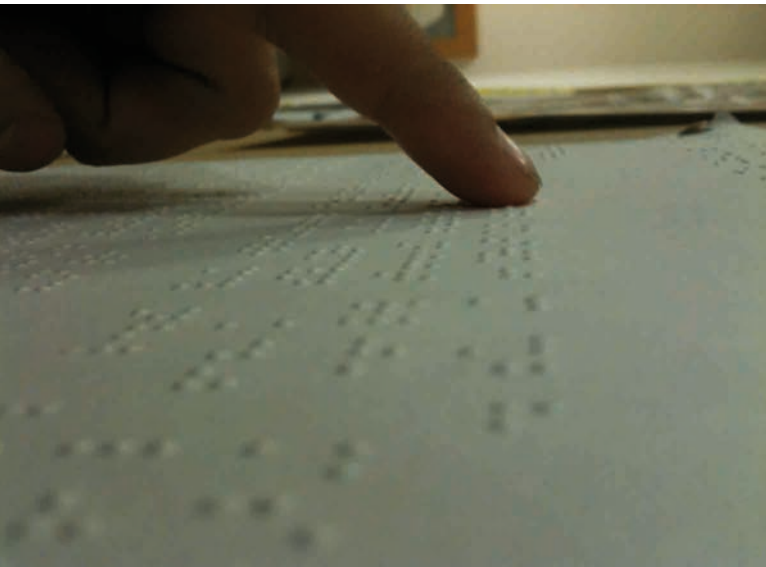
Ústavní soud uvedl, že stát osobám se zdravotním postižením poskytuje podporu při plnění jejich

rodičovských povinností. V tomto ohledu podle Ústavního soudu selhal OSPOD, který zde měl reprezentovat stát a snažit se zajistit stěžovatelce při péči o její dítě odpovídající pomoc (před odnětím dítěte z péče stěžovatelky, i poté).[12]

Ústavní soud také konstatoval, že „rozdělení rodiny zásahem státu nemůže být odůvodněno jen zdravotním postižením rodičů či dětí, tedy kupříkladu zdravotně postižení rodiče nemohou o své dítě přijít jen proto, že v jiném, podnětnějším prostředí by se dítě mohlo vyvíjet lépe“.[11] Ústavní soud připomněl, že je třeba hledat mírnější prostředky a podpůrná opatření, která by umožnila ponechání rodiny pohromadě.[12]

A co další práva?

Úmluva zaručuje osobám se zdravotním postižením celou paletu práv, k jejichž aplikaci se zatím Ústavní soud neměl šanci vyjádřit. Nikoli proto, že by byla situace v těchto oblastech zcela bezproblémová. Jaká další ustanovení Úmluvy by mohla být namítána před Ústavním soudem?

Braillovo písmo [5]

V současnosti je připravován nový obecný komentář, tentokrát k právu na nezávislý způsob života a zapojení do společnosti podle čl. 19 Úmluvy. Toto ustanovení zaručuje právo všech osob se zdravotním postižením žít v rámci společenství, s možnostmi volby na rovnoprávném základě s ostatními. Vzhledem k tomu, že Ústavní soud již ve své judikatuře na jeden z obecných komentářů odkázal, mohla by být jeho existence užitečnou podporou pro stížnosti v této oblasti. Na druhou stranu čl. 19 Úmluvy obsahuje závazek státu a je tedy na úvaze Ústavního soudu, zda z něj dovodí i subjektivní právo osoby se zdravotním postižením na určitý způsob zacházení.

Další oblastí Úmluvy, které by měla být věnována pozornost, je záruka přiměřené životní úrovně a sociální ochrany dle čl. 28 Úmluvy, stejně jako ochraně osobní integrity obsažené v čl. 17 Úmluvy.

Zajímavým tématem je jistě také účast na kulturním životě, rekreace, volný čas a sport, kterým se věnuje čl. 30 Úmluvy. Tato témata mohou na první pohled vypadat banálně, ale ve skutečnosti jsou rovněž důležitým aspektem inkluze osob se zdravotním postižením do společnosti.

Za stěžejní by mělo být považováno naplňování čl. 8 Úmluvy. Zde je zakotven závazek zvyšovat povědomí v celé společnosti o situaci osob se zdravotním postižením a podporovat respektování jejich práv a důstojnosti. Podle Úmluvy je nutné bojovat proti stereotypům, předsudkům a škodlivým praktikám ve vztahu k osobám se zdravotním postižením. Ačkoli se v tomto článku Úmluvy jedná o závazek státu, k jeho naplnění můžeme přispívat my všichni.

Tento článek byl zpracován s podporou finančních prostředků Univerzity Karlovy, SVV č. 260 359, na rok 2017.

Zdroje

- [1] Světová zdravotnická organizace. 2014. *WHO global disability action plan 2014-2021: Better health for all people with disability*. Ženeva: WHO Document Production Services.
- [2] Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1974/14.
- [3] Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. I.ÚS 173/13.
- [4] Nález Ústavního soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Pl.ÚS 43/10.
- [5] Nález Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. III.ÚS 3333/11.
- [6] Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. I.ÚS 173/13.
- [7] Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. I.ÚS 2933/15.
- [8] Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. IV.ÚS 1553/16.
- [9] Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2015, sp. zn. I.ÚS 1974/14.
- [10] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, (školský zákon), § 16 ve znění účinném od 5. 3. 2009 do 31. 8. 2016.
- [11] Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. II.ÚS 365/14.
- [12] Nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2015, sp. zn. I.ÚS 2903/14.

Fotografie

- [1] Žena s asistenčním psem, autor: Honza Groh (Jagro), wikimedia.com, Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported.
- [2] Běžecský závod pro všechny – Run for all, autor: HansMartinPaul, pixabay.com, Creative Commons CC0.
- [3] Invalidní vozík, autor: stevepb, pixabay.com, Creative Commons CC0.
- [4] Dítě s autismem podstupující kyslíkovou terapii, autor: BioBarica, pixabay.com, Creative Commons CC0.
- [5] Braillovo písmo, autor: Eddau, wikimedia.com, Creative Commons CC0 1.0.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Jan Polášek

Vnitrostátní právo

Dušková, Šárka: Recenze: Pospíšil, I. – Týč, V. a kol. Mezinárodní lidskoprávní závazky postkomunistických zemí: případy České republiky a Slovenska. Praha: Leges, 2016. Jurisprudence 5/2017

Kalenská, Petra: Lidskoprávní vzdělávání na základních školách: Česká republika je teprve na začátku. Jurisprudence 5/2017

Sládeček, Vladimír: Veřejný ochránce práv: současný (právní) stav. Právní rozhledy 22/2017

Politologie, mezinárodní vztahy, zahraniční politika

Coufalová, Lucie: Lost Credibility: Who Should Be Blamed for the Increasing Support for Separatism in Catalonia? Politologická revue 1/2017

Vašátková, Daniela: Teoretická východiska politického branding: představení modelu voliče orientovaného na hodnotu značky a jeho metodologické ukotvení. Středoevropské politické studie 2/2017

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Široká, L., Povolná, M.: Právo rodičů ženy odmítnout péči versus právo dítěte na život a zdraví ve světle judikatury Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Jurisprudence 5/2017

Kmec, Jiří: další aktuality ze Štrasburku. Soudní rozhledy 11-12/2017

www.centrumlidskaprava.cz

AKTUÁLNĚ ZE SVĚTA LIDSKÝCH PRÁV

Sledujte náš Facebookový profil:

www.facebook.com/Centrumlidskaprava

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.MA

Vystudoval právo a ekonomii, poté pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.MA v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu, jež je zodpovědná za vnější vztahy EU. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo. Nyní pracuje jako Visiting Professional u Mezinárodního trestního soudu v Haagu.

Stážisté:

Mgr. Helena Kopecká: Absolvovala Právnickou fakultu UK. V minulosti pracovala jako právnička v Organizaci pro pomoc uprchlíkům. Působila jako stážistka OSN a následně jako konzultant na Zvláštních senátech soudů v Kambodži.

Mgr. Katarína Hukelová: Vyštudovala PF BVŠP v Bratislave. Po skončení štúdií pracovala ako advokátska koncipientka a neskôr ako právnička v mimovládnom sektore. V súčasnosti pôsobí na Ministerstve spravodlivosti SR.

Bc. Petr Pospíšil: Petr studuje práva a evropská studia na UK. Ve středu jeho zájmu jsou mezinárodní trestní právo, lidská práva, institucionální a bezpečnostní otázky EU. Působí jako redaktor informačního portálu Euroskop.

Mgr. Nikola Klímová: Vystudovala mezinárodní vztahy na FSV UK a nyní studuje právo na PF UK. Zajímá se o mezinárodní trestní právo, investiční arbitráž a lidská práva. Působila jako stážistka u Zvláštních senátů soudů v Kambodži.

Michaela Daňková: Michaela studuje na PrF MU. V rámci studia strávila jeden semestr na Aberystwyth univerzitě ve Walesu. Zajímá se o mezinárodní humanitární právo a právo duševního vlastnictví.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Kateřina Šimonová

Vystudovala právo na FPR ZČU. V minulosti absolvovala řadu stáží, například v UNHCR, IOM, nebo u ESLP. Pracovala v řadě neziskových organizací nebo jako poradce na Ústavním soudu. Aktuálně je součástí výzkumného týmu Ludwig Boltzmann Institutu pro lidská práva ve Vídni, kde se zaměřuje především na obchodování s lidmi a problematiku dětí omezených na svobodě.

Mgr. Hubert Smekal, Ph.D.

Hubert vystudoval právo a evropskou integraci, působí na FSS MU. Akademický rok 2010-2011 strávil jako držitel Fulbrightova stipendia výzkumem judicializace na UC Berkeley. V létě přednáší na Shandong Uni v Číně; člen Rady vlády pro lidská práva.

Stážisté:

Mgr. Lenka Vavrušová: Lenka vystudovala právo na Právnické fakultě MU. Zde pokračuje v doktorském studiu ústavního práva a působí jako asistentka soudce Nejvyššího soudu.

Mgr. Bc. Monika Hanych: Monika je doktorandkou na PrF MU, vystudovala i žurnalistiku a sociologii na FSS MU. Zaměřuje se na mediální právo, lidská práva a technologie. Nyní hostuje na Tilburg Institute for Law, Tech & Society v Nizozemsku, kde zároveň studuje LLM v oboru lidských práv.

Tereza Bártová: Tereza vystudovala PF UK. Dříve pracovala v Organizaci pro pomoc uprchlíkům, v současnosti působí jako právní koncipientka a zaměřuje se na ochranu lidských práv, azylové a cizinecké právo.

Michal Kubica: Michal studuje magisterský studijní obor na PF MU, v současné době je ve druhém ročníku. Dlouhodobě se zajímá o systém ochrany lidských práv především v evropském kontextu.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Lukáš Hoder LL.M.

Vystudoval právo a mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě a jako Fulbright Scholar mezinárodní právo na Georgetown University (LL.M.). Působí v advokacii. Je autorem monografie *Transatlantické vztahy v době krize* (MUNI Press 2009) a textů na téma náhrady škody v investiční arbitráži.

Stážisté:

Martin Pracný: Martin je studentem magisterského oboru právo a právní věda na PF MU. Zajímá se hlavně o situaci dodržování lidských práv a demokracie v Polsku a v ostatních postkomunistických státech.

Ján Filip Brenkus: Ján Filip studuje politológiu a mezinárodné vzťahy na FSS MU. Zaujíma sa o ľudské práva, politickú komunikáciu, teóriu a prax demokracie. V súčasnosti pôsobí ako stážista v kancelárii Národnej rady Slovenskej republiky.

Roman Šafář: Roman absolvoval obor politologie a studuje magisterský obor právo, obojí na MU. Aktuálně působí na Nejvyšším soudu jako stážista. V centru jeho zájmu jsou lidskoprávní otázky týkající se zejména Afriky a Blízkého Východu.

Katarina Kolbenhayerová: Katarína je študentkou magisterského odboru právo a na filozofickej fakulte študuje nemecký jazyk a literatúru. Momentálne sa angažuje v neziskovom sektore vo vedení študentkej organizácie. Zaujíma sa o otázky udržateľného rozvoja v spojitosti s ľudskými právami.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na PrF MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, na ESLP a u VOP. Působí na NSS jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Stážisté:

Mgr. Kamila Abbasi: Kamila je doktorandkou na katedře ústavního práva a politologie PF MU Momentálně působí jako asistentka soudce Nejvyššího správního soudu. Specializuje se na trolling a náboženské symboly ve veřejném prostoru.

Mgr. Bc. Šárka Dušková: Šárka vystudovala právo, mezinárodní vztahy a bezpečnostní studia. Pracuje v neziskovém sektoru, zaměřuje se na témata spojená s právy osob s postižením, právy dětí a rovným zacházením. Je členkou Výboru pro práva dítěte Rady vlády pro lidská práva.

Mgr. Barbora Antonovičová: Barbora vystudovala PF MU. Nyní pracuje jako právnička v Kanceláři veřejného ochránce práv. Zajímá se o sociální práva. Mimo odborné aktivity má ráda angličtinu a plavání.

Lukáš Novák: Lukáš je študentom medzinárodných teritoriálnych štúdií a práva na MU. Zaujíma sa predovšetkým o ochranu ľudských práv a problematiku demokratického deficitu v EU.

Kristýna Šulková Kristýna studuje druhým rokem PF na UPOL. Zajímá se o lidská práva, zejména o jejich prolínání s jinými právními odvětvími, jako je trestní či medicínské právo.